

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 21 (664)

Seimo ir mokslininkų bendradarbiavimas

Seime įregistruota Laikinoji Seimo ir akademinės bendruomenės bendradarbiavimo grupė. Šiame joje yra aštuoni Seimo nariai. Grupės pirmininke išrinkta Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto profesorė **Vilija Targamadžė**. 2013–2018 m. ji buvo Lietuvos švietimo tarybos pirmininkė, 2014–2020 m. – LRT tarybos narė, 2017 m. – Švietimo ateities forumo prezidentė. Profesorė yra per 100 mokslinių straipsnių ir 5 monografijų (2 su bendraautorais) autorė, jungtinės edukologijos doktorantūros komiteto narė, Lietuvos ir užsienio mokslinių žurnalų redkolegijų narė.

Pirmininkės pavaduotojai yra **dr. Arvydas Nekrošius** ir **doc. dr. Mindaugas Puidokas**. Nariai: **Simonas Gentvilas**, sociologas, miestų plėtros magistras; **Dainius Kepenis**, Lietuvos sveikųjų sąjungos garbės prez-

dentas, vienas iš Lietuvos tautinio olimpinio komiteto atkūrimo iniciatorių; **Raimundas Lopata**, Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto profesorius; **prof. dr. Aurelijus Veryga**; **doc. dr. Stasys Tumėnas**.

Pirmą kartą Seimo ir akademinės bendruomenės bendradarbiavimo grupė buvo įkurta 2016–2020 m. kadencijos Seime. Jai energingai vadovavo 2016–2020 m. kadencijos Seimo narys **Lauras Stacevičius**. Ši grupė suteikė galimybę operatyviai aptarti akademinę bendruomenę aktualius klausimus, organizavo respublikines ir tarptautines konferencijas, reikšmingai prisidėjo, sprendžiant mokslininkų atlyginimo klausimus, nuosekliai supažindino plačiąją visuomenę su mokslininkų darbais. „Mokslo Lietuvos“ informacija

Seimo ir akademinės bendruomenės bendradarbiavimo grupės pirmininkė prof. Vilija Targamadžė

„Auksinio geologo plaktuko“ laureatė prof. dr. Valentina Karatajūtė-Talimaa pasitiko 90-ąjį gimtadienį

ŠIAME NUMERYJE

Mokslo renginiai ● 2, 4 p.

Vilniaus universiteto Lietuvių kalbos katedrai – 80 metų ● 2 p.

Lietuvos Respublikos Seimo pranešimai ● 3, 4 p.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos pranešimai ● 5 p.

Liudviko Rėzos premija – archeologei R. Rimantienei ● 5 p.

Unikalus radinys Vilniaus universiteto bibliotekoje ● 5 p.

Nauji tyrimai Lietuvos universitetuose ● 6, 8 p.

Pilietinės iniciatyvos: mokslininkų ir laisvės kovotojų atminimo įamžinimas, verslo ir visuomenės sveikatos apsaugos sankirta Klaipėdoje ● 6, 7 p.

Tęsiame diskusiją apie 5G ryšį ● 7 p.

Iškilių asmenybių galerijoje: paleontologė Valentina Karatajūtė-Talimaa, VDU prof. Keistutis Šliūpas, dr. Vilius Gaigalaitis ● 8–11 p.

Netektys ● 12 p.

TARPTAUTINIS PRIPAŽINIMAS

41-oji vieta verslumo kategorijoje

Ina Žurkuvienė

Vytauto Didžiojo universitetas (VDU) pateko į pasaulinį universitetų reitingą „World's Universities with Real Impact“, siekiantį įvertinti aukštąsias mokyklas, ruošiančias pasaulį ketvirtajai pramonės revoliucijai. Tai pirmasis pasaulinis universitetų reitingas, sukurtas siekiant palaikyti ir įvertinti universitetų novatoriškas pastangas. Reitingas įvertina universitetus keturiose kategorijose: industrinis taikymas, verslumo dvasia, etinė vertė ir studentų mobilumas bei atvirumas.

Verslumo kategorijoje, kurioje aukštai įvertintas ir VDU, pirmąją vietą užėmė Suomijos universitetas, po jo rikiuojasi Nyderlandų Hanze taikomųjų mokslų ir JAV Princetono universitetai. Pagal industrinį taikymą geriausiu pripažintas JAV Stanfordo universitetas, pagal etinę vertę – JAV Harvardo universitetas, o pagal studentų mobilumą ir atvirumą – Nacionalinis Singapūro universitetas.

Bendrame reitinge tarp šimto įvertintų universitetų, daugiausia jų pateko iš JAV (32), D. Britanijos (8) ir Kinijos (7). Vytauto Didžiojo universitete prie verslumo skatinimo svariai prisideda jau daugiau

Mokymasis. Asociatyvi nuotr.

nei penkerius metus veikiantis VDU Verslo praktikų centras. Tarp centro vykdomų iniciatyvų – mokymų programa „Verslumo akademija“, leidžianti studentams ugdyti verslumą, sumaniųjų praktikų projektas

„Patirties partneriai“, skirtas studentų paruošimui darbo rinkai, projektas „Kūrybos laboratorija“, ugdantis moksleivių verslumo kompetencijas, ir kiti projektai. Autorė yra VDU Komunikacijos departamento vadovė

Lietuvos matematikų draugijos konferencija

Dr. Birutė Railienė

Gruodžio 4 d. Šiaulių universitete nuotoliniu būdu įvyko 61-oji Lietuvos matematikų draugijos konferencija. Lietuvos mokslo istorikų ir filosofų bendrijos nariai – prof. Juozas Banionis (VDU) ir doc. Judita Puišo (KTU) skaitė pranešimus konferencijos sekcijoje „Matematikos istorija ir didaktika“. Prof. Juozo Banionio pranešimo tema – „Lietuviškų matematikos studijų preliudija: Aukštieji kursai Kaune“.

Šie kursai, veikę Kaune 1920–1922 m., tapo ne tik lietuviško universiteto preliudija, bet ir pavertė laikinąją sostinę universitetiniu miestu. Lietuvių šviesuomenės iniciatyva surengtuose aukštuosiuose kursuose buvo numatyti šeši skyriai, aprėpiantys humanitarinius, socialinius ir gamtos mokslus. Pastarųjų mokslų gyvavimą liudijo matematikos–fizikos skyrius, kuriame atsirado galimybė

lietuviškai studijuoti matematiką.

Juditos Puišo (KTU) pranešimas „Moralės statistika“ buvo skirtas apžvelgti Ziganto Sierakausko (*Zygmunt Erasm Gasper Jozef Sierakowski*) – 1863 m. sukilimo vado – mokslinę veiklą. Z. Sierakauskas, baigęs Žitomiro gimnaziją, 1845 m. įstojo į Sankt Peterburgo universitetą, kur studijavo matematiką, o vėliau istoriją, geografiją, statistiką ir teisę. 1859 m., baigęs studijas Generalinio štabo akademijoje, gavo štabo

kapitono laipsnį ir buvo įdarbintas Generalinio štabo departamento Statistikos skyriuje. Dirbdamas šiame skyriuje, Z. Sierakauskas sudarė keliasdešimties metų caro kariuomenės baudmių ir nusikaltimų statistiką. 1860 m. Generalinio štabo siuntimu Z. Sierakauskas dalyvavo Tarpautiniame statistikos kongrese Londone, kuriame pasisakė moralės statistikos ir karinės sistemos klausimais

Lietuvių kalbos katedros 80-metis

Šiemet Vilniaus universiteto Lietuvių kalbos katedra švenčia 80 metų veiklos sukaktį. Ta proga surengta mokslinė konferencija, jubiliejui skirta paroda ir kalbininko doc. dr. Aldono Pupkio parengtos knygos „Prie lietuvių fonologijos mokyklos ištakų. Iš Alekso Girdenio laiškų“ ir dokumentinio filmo apie Lietuvių kalbos katedrą „Gimtosios kalbos apkabinti“ sutiktuvės.

Doc. dr. Aldono Pupkio knygoje skelbiami prof. Alekso Girdenio laiškai, rašyti knygos autoriui 1961–1973 (–2007) me-

Prof. Vytautas Kardelis

tais. „Lietuvių kalbotyros istorijai šie laiškai svarbūs ypač todėl, kad juose paliudyti tam tikri XX a. 7–8 dešimtmečių mūsų krašto lingvistinės veiklos momentai ir tuo metu funkcionavusios idėjos. Atspindi lietuvių fonologinės mokyklos atsiradimo ištakos ir tos mokyklos kūrėjo Alekso Girdenio mokslinių interesų raida. Laiškuose ypač ryškiai išskyla vitališka to žmogaus prigimtis, charakterio ir asmenybės bruožai, pašaipus, kartais ironiškas žvilgsnis į save ir tikrovę,

taip pat matyti didžiulė Alekso mokslinė aistra ir griežtas mokslinės tiesos imperatyvas“, – sako knygos autorius.

Dokumentinio filmo „Gimtosios kalbos apkabinti“ režisierius prof. Vytautas Kardelis sako, kad filmas apima vieną turtingos ir prasmingos Lietuvių kalbos katedros istorijos tarpsnį – nuo 1973 iki 1985 m. Toks laikotarpis pasirinktas dėl dviejų priežasčių: pirma, tai katedros augimo, stiprėjimo ir suklestėjimo laikas. Antra, jis susijęs su, galima sakyti, katedros relikvija – metraščiu, kuris buvo rašytas būtent šiuo laikotarpiu. Filme dalyvauja ir mintimis apie katedrą dalijasi vyriausioji ir vyresnioji lituanistų karta: profesorai Jonas Palionis, a. a. prof. Arnoldas Piročkinas, prof. Aldona Paulauskienė, prof. Vitas Labutis, prof. Evalda Jakaitienė, doc. Aldonas Pupkis, doc. Regina Venkutė, prof. Regina Koženiauskienė, kiti tuo laikotarpiu Lietuvių kalbos katedroje dirbę žmonės. Filme yra ir archyviniai kadrai su prof. Zigmundu Zinkevičiumi, prof. Aleksu Girdeniu, doc. Adele Laigonaite.

Doc. dr. Aldonas Pupkis

2020 m. lapkričio 13 d. įvyko nuotolinė tarptautinė mokslinė konferencija „Lietuvių kalba Lietuvoje ir pasaulyje“, kurioje dalyvavo lietuvių kalbos tyrimus vykdančių ir lietuvių kalbos mokymu užsiimančių Lietuvos ir užsienio mokslininkų bendruomenė. Parengta pagal VU naujienas

Vilniaus universitetas. VU archyvo nuotr.

Lietuvos sociologų draugijoje

Dr. Milda Ališauskienė

Lapkričio 27 d. įvyko XII Lietuvos sociologų draugijos konferencija „Sociologija ir gerovės valstybė šiuolaikinėje Lietuvoje“. Šiais metais ją organizavome kartu su Lietuvos socialinių tyrimų centru. Pirmą kartą konferencija vyko nuotoliniu būdu. Džiaugiamės, kad tai netapo kliūtimi ir konferencijoje dalyvavo 150 dalyvių.

Atidarymo sesijoje pranešimą „Sociology and Welfare State in Post-Corona World“

skaitė Tarptautinės sociologijos draugijos asociacijos prezidentas prof. Sari Hanafi. Paskaitos įrašą galite peržiūrėti <https://youtu.be/4-yp3RGi3bM>.

Šiais metais Lietuvos sociologų draugijos geriausio sociologijos magistro darbo konkurso nugalėtoju tapo Irmos Dirsytės darbas „Kohabitacijos vaidmuo šeimos formavimo procese Lietuvoje“ (vadovė – prof. dr. Aušra Maslauskaitė). Lietuvos sociologų draugijos valdyba šiais metais nusprendė įteikti apdovanojimą už gyvenimo nuopelnus akademi-

kui prof. dr. Romualdui Grigui.

Kaip ir kiekvienais metais, konferencijos metu vyko visuotinis Draugijos narių susirinkimas. Susirinkusieji patvirtino veiklos ir finansinę ataskaitas už 2020 metus ir Draugijos vadovybės rinkimų rezultatus. Balsavimas vyko nuotoliniu būdu, rinkimuose dalyvavo 73 iš 94 (78 proc.) Draugijos narių. 2021–2023 m. kadencijos Sociologų draugijos prezidentė išrinkta dr. Diana Janušauskienė. Valdybos nariais tapo: prof. dr. Zenonas Norkus, doc. dr. Jurga Bučaitė-Vilkė, doc. dr. Liutauras

Kraniauskas, dokt. Milda Pivoriūtė, prof. dr. Audronė Telešienė, dr. Gražina Rapolienė.

Darbus baigiančios Draugijos vadovybės vardu noriu pasidžiaugti kartu nuveiktais darbais – metinės konferencijos tradicijos puoselėjimu, sustiprėjusiais ryšiais su Tarpautine sociologų asociacija, įdirbiu siekiant, kad Draugija taptų svarbia Lietuvos mokslo politikos lauko dalyve, atstovaujančia gyvybingai sociologų bendruomenei. Autorė yra 2017–2020 m. kadencijos Lietuvos sociologų draugijos prezidentė

Devintieji Andriaus Sniadeckio skaitymai

Dr. Birutė Railienė

Andriaus Sniadeckio skaitymai kilo kaip Lietuvos mokslo istorikų sumanymas atgaivinti primirštos asmenybės nuopelnus mokslui ir kultūrai. Tai buvo 2012 m. lapkričio 30 d. Prisiminta, kad prieš daugelį metų Vilniaus universitete lapkričio 30-ąją būdavo švenčiamas profesoriaus Andriaus Sniadeckio gimtadienis. Šios tradicijos nutarėme laikytis ir rengdami šiuos skaitymus. Juos rengiame lapkričio 30-ąją arba kuo artimesnį šiai datai penktadienį. Laikomės dar vieno pažado – skaitymus

rengiame vietoje, istoriškai susijusiose su Andriaus Sniadeckio veikla.

Vilniaus universiteto profesorius Andrius Sniadeckis, žymus XIX a. chemikas ir medicinas, į Vilnių atvyko 1797 m., būdamas 29-erių, ir buvo paskirtas Vilniaus universiteto Chemijos katedros vedėju. Ilgainiui tapo vienu populiariausių profesorių universitete, buvo mėgstamas ir pageidaujamas Vilniaus gydytojas. A. Sniadeckis normino chemijos terminiją, parašė pirmąjį Vilniaus universitete parengtą „Chemijos vadovėlį“, kuris buvo ir pirmasis chemijos vadovėlis lenkų kalba. Parašė traktatą apie organines

būtybes, išdėstydamas vieną pirmųjų organinės chemijos pradmenų teorijų Europoje. Visą likusį gyvenimą profesorius dirbo ir kūrė Vilniuje bei savo sodyboje Baltupyje (dabar – Ašmenos r., Baltarusija).

Kiekvienais metais per renginius „Lectioes Andreae Sniadecki“ lankytojai apie profesoriaus veiklą sužinodavo vis daugiau. Į lietuvių kalbą buvo išverstas „Chemijos vadovėlis“ (iš lenkų kalbos vertė Emilija Ivaškevič ir Mudis Šalkauskas), paskaita apie alchemiją ir chemijos istoriją (iš lotynų kalbos vertė Irena Katilienė), satyrinis veikalas medicinos tema apie juromaniją (iš lenkų

kalbos vertė Emilija Ivaškevič), ištraukos iš darbų apie medicininę požiūrį į mitybą (iš lenkų kalbos vertė Emilija Ivaškevič), fizinį vaikų lavinimą (iš lenkų kalbos vertė Aistis Žalnora) bei satyrinės A. Sniadeckio prozos ištraukos (iš lenkų kalbos vertė Emilija Ivaškevič, Brigita Speičytė ir Nida Timinskaitė). Satyrinių filosofinių kūrinių motyvais buvo suvaidintas absoliučiai išskirtinis ir vienintelis aktorius ir režisierius Rolando Kazlo spektaklis „Juromanija“: vienos baisios ligos istorija, diagnostika ir gydymas pagal Andrių Sniadeckį. Vienu didžiausių

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Ilgas kelias gerovės valstybės link

1. Dingęs gimtinės jausmas

Prof. dr. Jonas Jasaitis

Kai ateiname į šį pasaulį, pirmiausia turi būti vieta, kuri taptų mūsų pirmaisiais namais. Pats kūdikėlis tuo pasirūpinti negali, už tai atsakingi tie, kurie jį sukūrė, – tėvai. Pati didžiausia tragedija, jeigu jie nesuvokia savo pareigos, jei, susilaukę kūdikio, įmeta jį į „gyvybės langelį“, įrengtą ligoninės sienoje. Kai šis jau galės orientuotis aplinkoje, po kažkurio laiko būtinai paklaus: „Kur mano namai?“ Matydamas vaikučius, augančius šeimose, paklaus: „Kur mano tėvai?“ Prieš kurį laiką labai populiariose Lietuvos televizijos laidoje „Paieškų tarnyba“ buvo parodyta daugybė atvejų, kai valdiškuose kūdikių namuose į gyvenimą pirmuosius žingsnius žengę žmonės išdrįsdavo užduoti tokius klausimus, leisdavosi net į kelis dešimtmečius užtrukusias paieškas, ieškodami savo „biologinių tėvų“, teiraudavosi, gal turi brolių ar seserų, ar nors tolimesnių giminaičių. Niekas nenori būti visiškai vienas, nes supranta, kad „iš nieko niekas neatsiranda“. Niekam neužtenka būti tik apsiręngusiam ir pavalgusiam. Reikia turėti savo artimuosius. Kiekvienas objektyviai juos turi, tik baisu, kai apie juos nieko nežino.

Taigi pirmiausia kiekvienam proto ir doros nepraradusiam žmogui iškyla ne tik teisės, bet ir pareigos. Pareigos – pirmiausia. Kad ir kokios sudėtingos jos būtų, pareigos yra ir malonios. Atlikta pareiga atskleidžia gyvenimo prasmę. Netoli Lietuvos esančiame Latvijos Kuldygos senamiestyje priešais bažnyčią lankytojus pasitinka visiškai netikėti meno kūriniai – talentingų menininkų sukurtos skulptūrėlės, skirtos negimusių kūdikių atminimui. Nužudytų kaip nelaukiamų. Ką jos sako mums, nenorime kalbėtis.

Namų reikia visiems. Net jei neturi savo šeimos sodybos, jei gyveni daugiabutyje, jo dėželė, vadinama butu, yra ta vieta, kur pareini ne tik priglausti galvą prie pagalvės, bet ir su kažkuo artimu pasikalbėti: pasitarti, pasiguosti ar pasidžiaugti. Per visą gyvenimą mums niekuo nepakeičiama vertybė yra gimtinė. Vieta, kur pirmiausia augome, kur sutikome pirmuosius artimuosius, pirmuosius draugus.

Be galo gera, jei likimas leidžia turėti gimtinę, į kurią gali sugrįžti ir po daugelio metų. Nesvarbu, kur ir kiek laiko būtum gyvenęs. Ne kartą teko bendrauti su Lietuvos aplankyti atvykusiais išsvaiviais. Kai sovietmečiu buvo ribojamos užsieniečiais vadinamų tautiečių apsilankymo vietos, ne vienas su didžiuliu skausmu atšaudavo: „Kam man tie jūsų siūlomi Trakai (ar koks nors kitas „Inturisto“ suplanuotas objektas), jei niekas manęs su ta vietove nesieja? Aš trokštu tik pamatyti tą kaimelį, kuriame augau, apkabinti beržą, augusį tėvų sodyboje, atsisėsti ant to akmens, ant kurio jaunystėje sėdėdavau, įmerkti kojas į upelį, tekantį šalia mūsų namų...“ Net jei žmogus augo priemiesčio barake, šalia kurio ėjo tik dulkėta negrįsta gatvė, vis tiek tas vaikystės vaizdas žmogui dažniausiai yra brangesnis už puošnų kitos valstybės didmiestį, kuriame likimo pastūmėtas dabar yra atsidūręs, kuriame turi nuosavą, patogų ir išpuoselėtą namą.

Per daugiau kaip aštuonerius metus, praleistus Erie ežero pakrantėje įsikūrusiame Klivlande, kurio dauguma mikrorajonų – puikiai sutvarkyti, su gražiais gėlynais, nesutikau lietuvių išsvaivių šeimos, gyvenančios daugiaaukštyje daugiabutyje. Kas tik pajėgė, kūrė savo šeimos sodybą užmiestyje: savo pasirinkto stiliaus namus su savo suplanuotu sodu, šalia jaukaus miškelio. Tokia buvo, pavyzdžiui, dabar jau a. a. Liudos ir Vinco Apanių (Lietuvoje – Apanavičių) sodyba, kurioje vykdavo kasmetinės laikraščio „Dirva“ gegužinės (nors ir ne gegužės mėnesį). Tokia buvo, taip pat jau a. a., Aldonos ir Vytauto Mauručių – nuolatinių „Dirvos“ rėmėjų ir autorių – sodyba Klivlando priemiestyje Kirtlande. Panašiai atrodo ir daugelio kitų mūsų tautiečių namai, nors ir stovintys ne atskirame sklype, o kukliose priemiesčio gatvelėje, kur namai sugrūsti vienas šalia kito. Bet ir į juos užėjęs tarsi atsidurdavai Lietuvoje – tiek daug juose būdavo visko, kas primena Lietuvą: drobės rankšluostis su jaustu Lietuvos himnu, nuotraukos arba paveikslai su gimtinės ar tik ją primenančiais vaizdais, medinės skulptūrėlės. Kai kur ir kukli, bet labai branginama dėžutė su per visas klajones

išsaugotu lietuviškos žemės žiupsneliu. Dėžutė, saugota karo pabėgėlių stovykloje, kelias savaites plaukusiame laive, su savimi visada gabenta per visus persikraustymus – iki pat nuosavų namų sukūrimo.

Kai grįžęs apie tai pasakodavau Lietuvoje, ne vienoje auditorijoje išgirdavau susierzinusio asmens klausimą: „Tai kodėl jie dabar negrįžta, jei jau taip myli tą Lietuvą?“ Tokiam atsakydavau klausimu: „Ar kada nors mokeisi aritmetikos? Ar pagalvojai, kiek jiems dabar būtų metų, žinoma, jei dar būtų gyvi?“ Ką tik vaizdaves vikrų gudragalvį, šis nudelbdavo akis į žemę.

Daugiabučiai Lietuvoje niekada nebuvo populiarūs. Miestuose juos vadindavo barakais, užmiestyje – kumetytais. Daugiabučiais Lietuvą pripildė sovietiniai okupantai, atėmę per dešimtmečius ar net šimtmečius puoselėtą šeimos sodybą ir paskelbę, kad dabar viskas bus bendra, t. y. valdiška. Tu, žmogau, tapai ne tik bežemiu, bet neretai ir benamiu. Barako kampas – ne šeimos namai, o laikina prieglauda. Statė tas betonines daugiaaukštes, anot Kazio Sajos, „daugiablakes“, dėžės ne tik miestuose, kur vakarykščių ūkininkų vaikai taip pat tapo „valdiškais“, bet ir kaimų, paverstų kolchozais, gyvenvietėse.

Netgi ten, kur leido statyti nuosavus namus, grūdo juos vieną šalia kito, palikdami tik siaurus tarpelius, išrikiuodami lyg kareivius. Todėl daugeliui tų naujųjų gyvenviečių gyventojų visa tai netapo tuo, ką galėtume vadinti gimtine. Šalia – svetimi, o ne buvę kaimynai, kelios obelys (nes daugiau netilpo), viena kita daržo lysvelė. Visiškai neatpažįstamai pasikeitusių ir čia sugrūstų žmonių darbotvarkė. Ji lyg du vandens lašai panaši į kitų, gyvenančių šalia. Jokios įvairovės, jokio privatumo, visiems tas pats paros ritmas. Todėl ir gimtinės traukos jausmas greitai išblėso. Todėl taip greitai pasijutome kartojantys dainušką, kurią patys praminėme... besislapstančių, „alimentininkų himnu“: „Mano adresas – ne namas ir ne gatvė, mano adresas – Sovietų Sąjunga...“ Vienoje vietoje prikaulina, pėdini kažkur, nors ir už tūkstančio kilometrų. Jokios atsakomybės, jokio prierašumo...

Okupantai išsinešdino su visa savo „kerzine“ kariauna, palikdami sužalotus ir užterštus Lietuvos miškelius. Dauguma kaimiškų daugiabučių greitai virto klaidingais griuvėsiais. Net jei juose dar ir gyvenama, tai neieškok nė kruopelės gimtinei būdingo jaukumo. Todėl šiandien apie kiekvieną, bent kiek didesnę miestą išaugo naujieji nuosavų namelių mikrorajonai, sugrūsti vienas šalia kito. Skirtumas nuo gyvenimo blokiniuose daugiabučiuose – tik simbolinis: virš tavo galvos kaimynas netrypia, ne taip smarkiai girdisi, jei jis ar ji keikiasi. Sklypeliai – mažyčiai, dažnai vienas nuo kito atskirti masyviomis dvimetinėmis tvoromis, taip bandant susikurti nors kruopelę išsiilgto privatumo. Bet be jokio aplinkos jaukumo. Net su vadinamaisiais „kolektyviniais sodais“ nepalyginsi. Tačiau ką padarysi, jeigu įsigyti didesnę sodybos sklypelį dauguma neišgalėjo. Mitrus „biznierių“ supirko (kartais net pusvelčiui) ką tik atgautas tėvų ar senelių žemes. „Komunikacijas“ nutiesę, kosmines sklypelių kainas užkėlė. Puikiai žinojo apie lietuvių norą turėti nuosavą kiemą. Buvę šių laukų savininkai apie ūkininkavimą nebegalvojo, tik džiaugėsi galimybe kažkiek už juos gauti. Kokios kainos čia bus vėliau, net neįsivaizdavo. O ir ką čia beūkininkausi, kad jau Pagrabinskis už nugaros vis dažniau stoviniuoja, vaikai akėčių nuo drapako neatskiria, apie joki žemdirbišką verslą nė girdėti nenori. Net jei traktorininko ar sunkvežimio vairuotojo pažymėjimą turi, miestų statybose darbuojasi. Tokie ir gyvenimo daugiabučiuose nesibodi, nes ten valytoja ir laiptinėje numestas nuorūkas surenka.

Tiesa, daug kas matėte daugiaaukščius daugiabučius ir užsienio valstybėse, net JAV. Vieni nuo mūsų, dar stvrančių kaimiškų gyvenviečių pakraščiuose, nedaug skiriasi. Tokios pat apsiurusios, „grafičiais“ išterliotos pirmųjų aukštų sienos, purvinos laiptinės. Tačiau kiti – lyg iš paveikslėlio nužengę: gražiai aptverti, žalumos apsupti, su požeminiais garažais ir sargybinio namuku prie vartų. Čia gyvena aukštesnės vidurinės klasės atstovai, nenorintys aplink nuosavą sodybą triūsti. Taigi pasaulis supanašėjo. ■

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Seime įsteigta Šiaulių krašto bičiulių grupė. 2020 m. lapkričio 24 d. Lietuvos Respublikos Seime, vadovaujantis Seimo statuto 42 straipsnio 1 ir 2 dalimis, įsteigta Laikinoji Šiaulių krašto bičiulių grupė. Pareiškimą pasirašė Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkė Viktorija Čmilytė-Nielsen ir trylika Seimo narių, priklausančių įvairioms Seimo frakcijoms: Šios Seimo kadencijos Šiaulių krašto bičiulių grupės pirmininku išrinktas Stasys Tumėnas, pavaduotoja – Rima Baškiene. Laikinosios grupės atnaujinimą naujosios kadencijos Seime inicijavo Seimo narys Stasys Tumėnas, kuris akcentavo, kad ir XIII Seime bus užtikrinta efektyvi grupės veikla, leisianti parlamentarams prisidėti, kad būtų sprendžiamos Šiaulių krašto ekonominės, kultūrinės, aplinkosaugos, socialinės, švietimo, žmogaus teisių ir kitos problemos. Jas identifikuoti, rasti optimalius regioninio, nacionalinio ir Europos Sąjungos lygmens sprendimus gali tik atviras ir konstruktyvus dialogas tarp piliečių, Seimo narių, savivaldybių tarybų narių, Vyriausybės, Europos Parlamento narių, Lietuvos Respublikos Prezidento ir valdžios institucijų.

Seimo narys atkreipė dėmesį, kad naujausioje Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos „Ekonominėje apžvalgoje: Lietuva 2020“ dar kartą primintos esminės netolygios regionų raidos problemos ir pasekmės konstatuojant, kad „stipresnės vietinės ir regioninės institucijos, geresnis švietimas ir gebėjimai, ypač kaimiškose vietovėse, daug lankstesnė būsto rinka galėtų padaryti regionų vystymąsi labiau subalansuotą“. „Laikinoji Šiaulių krašto bičiulių grupė dės visas pastangas, kad Šiaulių regionas būtų žalias, tvarus, inovatyvus ir konkurencingas. Parlamentarai, be abejo, stengsis pateisinti rinkėjų lūkesčius“, – sakė Seimo narys S. Tumėnas.

Seime darbą pradėjo Dzūkijos bičiulių parlamentinė grupė. Gruodžio 4 d. įvyko Lietuvos Respublikos Seimo Laikinosios Dzūkijos bičiulių parlamentinės grupės ir Dzūkijos krašto savivaldybių merų nuotolinis susitikimas. Jame aptarta Pietų Lietuvos savivaldybių merų informacija apie savivaldybių prioritetus 2021–2024 metams, lūkesčiai dėl 2021 metų valstybės ir savivaldybių biudžetų, laukiami teisėkūros pokyčiai. Derinamos laikinosios parlamentinės grupės ir savivaldybių vadovų bendradarbiavimo kryptys. Į Laikinąją Dzūkijos bičiulių parlamentinę grupę susibūrė Seimo nariai: Vytautas Bakas, Juozas Baublys, Antanas Čepononis, Laurynas Kasčiūnas, Andrius Kupčinskas, Orianta Leiputė, Arminas Lydeka, Kęstutis Mažeika, Andrius Palionis, Julius Sabatauskas, Linas Slušnys, Zenonas Streikus, Robertas Šarknickas. Dalyvauja Alytaus miesto meras Nerijus Cesiulis, Alytaus rajono savivaldybės meras Algirdas Vrubliauskas, Druskininkų savivaldybės meras Ričardas Malinauskas, Lazdijų rajono savivaldybės merė Ausma Miškinienė, Prienų rajono savivaldybės meras Alvydas Vaicekauskas, Varėnos rajono savivaldybės meras Algis Kašėta.

Seime įkurtas Ateities komitetas. Siūloma nustatyti tokias Ateities komiteto veiklos kryptis: 1) rengti ir svarstyti visuomenės ir valstybės ateities raidos modeliavimą, inovacijų ir technologinės pažangos plėtrą, emigracijos ir reemigracijos procesus bei jų įtaką visuomenės raidai, valstybės modernizavimą ir strategines reformas reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų projektus, teikti ir svarstyti pasiūlymus šiais klausimais; 2) svarstyti ir teikti Seimui pranešimus, išvadas ir pasiūlymus dėl klausimų, susijusių su valstybės strateginėmis vystymosi kryptimis ir ateities raidos projekcijomis bei veiksniais, turinčiais įtakos valstybės ateities raidai ir plėtros modeliams, taip pat dėl ekonomikos, inovacijų ir technologinės pažangos plėtros skatinimo, ilgalaikės strateginės valstybės raidos vizijos kūrimo ir įgyvendinimo, ateities raidos modeliavimo ir reformų politikos formavimo; 3) teikti pasiūlymus dėl studijų, susijusių su valstybės ateities raidos projekcijomis ir strateginiu modeliavimu, užsakymo; 4) koordinuoti valstybės institucijų ir įstaigų bei kitų organizacijų darbą, rengiant įstatymų ir kitų teisės aktų projektų komiteto kompetencijai priklausančiais klausimais; 5) teikti išvadas dėl Seime svarstomų įstatymų ir kitų teisės aktų projektų ir ilgalaikę valstybės raidos strategiją apibrėžiančių teisės aktų atitikties bei jų įtakos valstybės ir visuomenės ateities raidai; 6) analizuoti užsienio valstybių, tarptautinės teisės aktus ir praktiką, susijusią su inovacijų ir technologinės pažangos plėtros modeliavimu, strateginių valstybės raidos modelių ir ateities scenarijų kūrimu bei įgyvendinimu, inovacijų ir technologinės pažangos įtaka visuomenės ir valstybės raidai, teikti pasiūlymus

Devintieji Andriaus Sniadeckio skaitymai

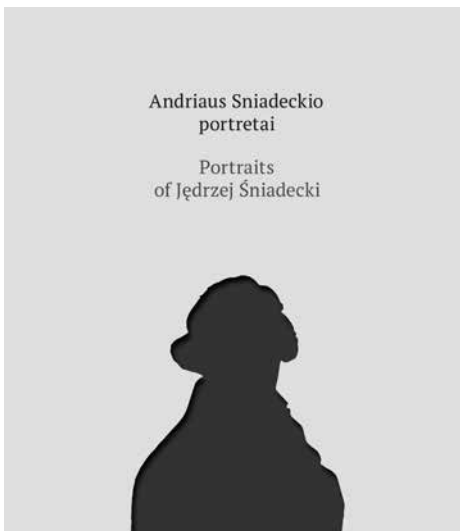
Iš kairės: dr. Birutė Railienė, Kazimieras Karpičius, Rimvydas Baranauskas, dr. Neringa Markauskaitė ir dr. (HP) Rūta Janonienė Vilniaus paveikslų galerijoje prie Aleksandro Juozapo Slendzinskio 1843 metais nutapyto Andriaus Sniadeckio portreto

■ Atkelta iš 2 p.

A. Sniadeckio nuopelnų gyvybės mokslams įvertinimu buvo filosofinio traktato apie organinių būtybių teoriją vertimas į lietuvių (vertė Irena Katilienė) ir anglų (vertė Kšyštofas Mazurekas) kalbas 2018 m. Abiejų knygų vertimą ir leidybą finansavo mecenatai – bendrovė „Thermo Fisher Scientific“ ir Vilniaus universitetas.

Andriaus Sniadeckio portretai

Šių metų skaitymų programoje – leidinys „Andriaus Sniadeckio portretai“. Sudarytojos – dr. Neringa Markauskaitė ir dr. Birutė Railienė. Leidinys buvo sumanytas prieš kelerius metus, Vilniaus universiteto

Leidinyje „Andriaus Sniadeckio portretai“. Viršelį kūrė dailininkė Miglė Datkūnaitė

Gyvybės mokslų centre minint A. Sniadeckio 250-ąsias gimimo metines. Per 2018 metų skaitymus buvo pristatyta A. Sniadeckio portretų paroda, kurią rengė Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos darbuotoja dr. Neringa Markauskaitė. Neilgai trukus, pradėta puoselėti mintis išleisti mokslininko portretų katalogą, todėl buvo sumanyta šią parodą plėsti.

Kataloge publikuojami 45 tapybos, skulptūros ir grafikos kūriniai, fotografijos ir spaudiniai, kurie primena su A. Sniadeckio veikla siejamas XIX–XX a. kultūros įstaigas ir draugijas. Į katalogą nesiekėme surinkti visų spaudoje skelbtų portretų, norėjome atspindėti svarbesnius leidinius ir iliustracijas, kurios tarsi šmėkstelėję romantiškojo laiko atšvaitai atskleistų portretų pirminius vaizdus ir jų improvizacijas.

Portretų katalogo ekspozicija pradama XIX a. tapyba ir skulptūra, grafikos kūrinių ir spaudinių iliustracijomis. Ekspoziciją pratęsia XX a. tapybos, grafikos darbai ir spaudiniai. Ji baigiama Vilniaus universiteto Mažosios aulos galerijoje esančiu A. Sniadeckio skulptūriniu biustu.

Leidinyje skelbiama du straipsniai: Birutės Railienės – apie A. Sniadeckio gyvenimą ir akademinę veiklą ir Neringos Markauskaitės – apie A. Sniadeckio portretų ikonografiją, kurią ji aptaria kaip tapybos, skulptūros ir grafikos kūrinių, knygų iliustracijų raišką. Leidinį papildė vardų ir kūrinių saugotojų rodyklės. Dėkojame leidinio komandai: redaktoriams dr. Artūriui Judženiui, dr. Giedrei Miknienei ir Krzysztofui Mazurekui, maketuotojai Audronei Stasiukaitytei, ver-

Vilniaus universitete, dr. Neringa Markauskaitė ir dr. Birutė Railienė. Vikos Petrikaitės nuotr.

tėjai Justina Reštikaitei, dailininkei Miglei Datkūnaitėi; recenzentėms akad. dr. (hp) Rūtai Janonienei ir dr. Redai Griškaitei už patarimus ir pastabas.

Leidinyje publikuojami A. Sniadeckio portretai, saugomi tiek Lietuvos muziejuose ir bibliotekose, tiek ir kitų valstybių atminties institucijose bei asmeninėje mūsų bičiulio Rimvydo Baranausko kolekcijoje. Yra ir staigmenų, apie kurias sužinosite pavartę leidinį. Apie įdomiausias katalogo eksponatus, jų kultūrinę aplinką vaizdo siužete pasakoja menotyrininkė dr. Neringa Markauskaitė, menotyrininkė akademikė dr. (HP) Rūta Janonienė, istorikas Kazimieras Karpičius ir mecenatas, mokslo istorikas Rimvydas Baranauskas.

Andriaus Sniadeckio stipendija

Kaip jau minėjome, paties svarbiausio A. Sniadeckio kūrinio – „Organinių būtybių teorijos“ – lietuviškas ir angliškas vertimai buvo paskelbti, gavus bendrovės „Thermo Fisher Scientific“ paramą. Ši bendrovė – didžiausia pasaulyje kompanija, siūlanti produktus ir paslaugas mokslui. Kompanija kuria, gamina ir pasaulio rinkose platina produktus gyvybės mokslų tyrimams ir diagnostikai. Šie produktai naudojami visame pasaulyje, tiriant genų sandarą, raišką ir įvairovę, kuriant naujus įgimtų, paveldimų ir užkrečiamųjų ligų diagnostikos metodus. „Thermo Fisher Scientific“ vadovas Algimantas Markauskas Andrių Sniadeckį įvardijo kaip organinės chemijos pagrindų pionierių, vieną iš biochemijos mokslo

Europoje ir pasaulyje pradininkų. Įmonė, kuri pasaulyje atlieka pažangiausias biocheminius tyrimus, įvertino ir mokslo tradicijos, mokslinės idėjos istorijos svarbą.

Visas jėgas Andrius Sniadeckis skyrė jaunosios kartos, šviesiausios jos žiedo – studentijos – ugdymui. Savo idėjų tęstinumą jis matė jaunų, gabių pasekėjų veikloje. Šią A. Sniadeckio estafetę, pradėtą prieš beveik du šimtus metų, atgavino mūsų garbioji mecenatė bendrovė „Thermo Fisher Scientific“, pagerbdama Andriaus Sniadeckio akademinį palikimą ir jo asme-

nybę. 2018 m. bendrovės sumanymu buvo įkurta ir pirmą kartą įteikta prof. Andriaus Sniadeckio vardo stipendija. Ji teikiama kasmet per Andriaus Sniadeckio skaitymus.

2020 m. bendrovės „Thermo Fisher Scientific“ sumanymu prof. Andriaus Sniadeckio stipendija skirta Vilniaus universiteto Gyvybės mokslų centro bei Chemijos ir geomokslų fakulteto studentėms Guodai Radavičiūtei (I studijų pakopa, Farmacijos programa, IV kursas) ir Adelei Tiuchtaitėi (I studijų pakopa, Biochemijos programa, IV kursas). Džiaugiamės, kad prof. Andriaus Sniadeckio mokslinis paveldas ne tik plačiau prisimenamas kultūros ir mokslo istorikų bendruomenės, bet ir domina jaunimą. Nuoširdžiai sveikiname stipendininkes!

Devintuosius „*Lectiones Andree Sniadecki*“ skaitymus baigsime Andriaus Sniadeckio citata iš knygos „Organinių būtybių teorija“: „Kiekvienas skaitantis mano veikalą pastebės, kad šio puikaus mokslo detalėms reikia dar daug darbo ir eksperimentų. Neįmanoma vienam žmogui visais jais užsiimti, bet jaunimas gali rasti progų pasirodyti ir išgarsėti.“

Projektą „Andriaus Sniadeckio portretai“ finansavo Lietuvos kultūros taryba, parėmė bendrovė „Thermo Fisher Scientific“, Rūta ir Rimvydas Baranauskai. Vaizdo siužetą sukūrė Vika Petrikaitė (Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka) Vaizdo siužeto partneriai – Lietuvos nacionalinis dailės muziejus ir Vilniaus universitetas. Vaizdo siužetą rasite Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos internetinės svetainės naujienų skyrelyje. Autorė yra šių skaitinių sumanytoja ir rengėja, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos darbuotoja

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

ir išvadas Seimui; 7) nagrinėti, kaip naudojamos su komiteto kompetencijai priklausančiais klausimais susijusioms veikloms skirtos lėšos kiekvienoje biudžeto asignavimų valdytojo programoje, ir įvertinti jų panaudojimo tikslumą bei efektyvumą; 8) atlikti parlamentinę kontrolę komiteto kompetencijai priklausančiais klausimais, išklausti ministerijų, kitų valstybės institucijų ir įstaigų informaciją bei pranešimus, kaip vykdomi įstatymai ir kiti Seimo priimti teisės aktai, susiję su komiteto kompetencijai priklausančiais klausimais. Numatoma, kad šio komiteto nariais, kaip ir Europos reikalų komiteto nariais, galėtų būti kitų komitetų nariai.

Projektu taip pat siūloma nuo 17 iki 13 sumažinti maksimalų komitetų narių skaičių (išskyrus Europos reikalų komitetą ir Ateities

komitetą). Konkretus kiekvieno komiteto narių skaičius nustatomas Seimo nutarimu.

Patikslintas finansinės paramos būstui įsigyti reglamentavimas. Seimas pritarė Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo pakeitimams, papildydamas šiuo metu galiojantį reglamentavimą nuostata, kad parama asmenims ir šeimoms būstui įsigyti galėtų būti teikiama kartu su savivaldybės ir pelno siekiančio juridinio asmens finansine parama. Įstatyme įtvirtinta, kad parama būstui įsigyti, teikiant subsidijas valstybės iš dalies kompensuojamo būsto kredito daliai apmokėti, gali būti teikiama kartu su savivaldybės ir pelno siekiančio juridinio asmens finansine parama. Finansinės paramos teikimo tvarką ir sąlygas nustato savivaldybių tarybos ir pelno siekiančio juridinio asmens valdymo organai ar dalyvių susirinkimas.

Bendra paramos būstui įsigyti ir finansinės paramos dalis negali būti didesnė negu 50 proc. įsigyjamo būsto vertės. Pakeitimai įsigalios 2021 m. liepos 1 d.

Kodėl didinami konsuliniai mokesčiai? Seimo narė Dalia Asanavičiūtė viešai kreipėsi į laikinai pareigas einantį Ministrą Pirmininką Saulių Skvernelį ir laikinąjį užsienio reikalų ministrą Liną Linkevičių dėl spalio 7 d. Vyriausybės nutarimo, kuriuo nuo gruodžio 1 d. buvo patvirtinti nauji konsulinio mokesčio dydžiai. Seimo narė pažymi, kad konsuliniai mokesčiai už Lietuvos Respublikos piliečiams teikiamas konsulinės paslaugas ir anksčiau buvo gana dideli, tačiau naujuoju nutarimu konsulinės paslaugų kainos dar padidintos nuo 20 iki 50 proc., pavyzdžiui, konsulinės paslaugų veiksmų, atliekamų išvažiuojamųjų misijų metu, kaina išaugo net 50 proc.

„Užsienyje gyvenantys Lietuvos Respublikos piliečiai, norintys gauti konsulinės paslaugas, diplomatinėse atstovybėse ar konsulinėse įstaigose yra priimami tik iš anksto užsiregistravę, o priėmimo gali tekti laukti ilgiau nei du mėnesius. Karantino metu daugelyje užsienio valstybių konsulinės paslaugų teikimas iš viso buvo nutrūkęs. Nesuprantama, kodėl yra didinamas konsulinis mokestis už paslaugas, nors teikiamų konsulinės įstaigų paslaugų kokybė ir prieinamumas nėra gerinami“, – teigia parlamentarė D. Asanavičiūtė.

Viešame kreipimesi D. Asanavičiūtė prašo paaiškinti, kokių pagrindų Vyriausybė priėmė sprendimą padidinti konkrečius konsulinio mokesčio dydžius, ir informuoti, ar planuojama ateityje gerinti konsulinės paslaugų prieinamumą Lietuvos Respublikos piliečiams, gyvenantiems užsienyje.

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

Profesijos mokytojai iš Lietuvos – tarptautinis pripažinimas. Europos Komisijos rengiamame Europos profesinių gebėjimų savaitės Meistriškumo profesinio mokymo srityje apdovanojimų konkurse geriausiu 2020 m. profesijos mokytoju pripažintas Vilniaus automechanikos ir verslo mokyklos profesijos mokytojas ekspertas Vitalijus Kabelis. Mokytojo entuziastingas mokymo stilius įkvepia mokinius siekti meistriškumo automobilių techninės priežiūros ir remonto srityje. Inovatyvūs mokymo metodai, naujausių technologijų taikymas padeda auginti aukštos kvalifikacijos jaunus specialistus.

Tai jau ne pirmas šio profesijos mokytojo laimėjimas tarptautinėje erdvėje. V. Kabelis yra pelnęs antrąją vietą „Euroskills“ profesinio meistriškumo konkurse, o nuo 2012 m. yra šio profesinio meistriškumo konkurso ekspertas. Mokytojo parengti mokiniai taip pat sėkmingai dalyvauja tarptautiniuose profesinio meistriškumo konkursuose ir juose laimi prizines vietas.

Europos Komisija organizuoja Europos profesinių gebėjimų savaitės Meistriškumo profesinio mokymo srityje apdovanojimus jau penkerius metus. Pretendentus apdovanojimams gali teikti visos Europos šalys. Daugiau informacijos: https://ec.europa.eu/social/vocational-skills-week/awards-vet-excellence-2020_en.

Galimybė mokyti kelis dalykus. Dar

608 mokytojai galės įgyti kito dalyko ar pedagoginės specializacijos kompetencijų ir mokyti ne vieno, o bent dviejų dalykų. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos kartu su Europos socialinio fondo agentūra paskelbtą konkursą laimėjusios aukštosios mokyklos, kurių projektai surinko daugiausia balų, – Vytauto Didžiojo universitetas ir ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas – mokytojams perkvalifikuoti gaus 1,5 mln. eurų iš Europos Sąjungos investicijų.

„Mokytojai, galėdami mokyti kelių dalykų, išplės savo profesinės veiklos lauką, turės galimybę vesti daugiau pamokų vienoje mokykloje. Tai jiems garantuos didesnę stabilumą ir išaugusį atlyginimą. Tai ypač aktualu mažesnėse mokyklose, kuriose atitinkamų dalykų pamokų per savaitę yra labai mažai, kad susidarytų mokytojų pakankamas krūvis“, – pažymi A. Monkevičius, laikinai einantis švietimo, mokslo ir sporto ministro pareigas.

Pedagogus rengiančios aukštosios mokyklos galėjo teikti paraišką studijų programų ar mokomojo dalyko moduliams finansuoti. Per dvejus metus papildomo dalyko kompetencijų Europos Sąjungos lėšomis galės įgyti 472 mokytojai Vytauto Didžiojo universitete ir 136 mokytojai ISM Vadybos ir ekonomikos universitete. Vytauto Didžiojo universitete mokytojai galės įgyti kito mokomojo dalyko, taip pat ikimokyklinės ir priešmokyklinės pedagogikos bei pradinio

ugdymo pedagogikos ir ankstyvojo užsienio kalbos mokytojo kvalifikaciją. ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas mokytojams suteiks galimybę įgyti ekonomikos ir verslumo mokomojo dalyko žinių.

Patvirtinti 2021 m. konkursinio balo skaičiavimo principai. Kitais metais stosiantiesiems į universitetus ir kolegijas konkursinio balo skaičiavimo principai išlieka panašūs kaip 2020 m. Laikini einantys pareigas švietimo, mokslo ir sporto ministras Algirdas Monkevičius patvirtino konkursinę eilę stosiantiesiems į aukštąsias mokyklas 2021 m. Vienintelė naujovė – stojant į sporto programas, didinama sporto pasiekimų reikšmė. Kaip ir anksčiau, stojančiųjų į aukštąsias mokyklas konkursinis balas skaičiuojamas pagal keturių mokomųjų dalykų rezultatus, išskyrus menų ir sporto studijas. Mokomųjų dalykų sąrašas skiriasi priklausomai nuo studijų programos, į kurią pretenduojama. Skirtingų dalykų įvertinimai turi skirtingą svorį. Stojant į sporto studijų kryptį grupės studijų programas, vietoje pagrindinio dalyko imami sporto pasiekimai. 2021 m. stosiantiesiems į sporto studijų programas už sporto pasiekimus bus skiriama 0,4 konkursinio balo, o kitiems trims dalykams – po 0,2 balo. Pernai už sporto pasiekimus ir antrąjį dalyką buvo skiriama po 0,3, o likusiems dviem dalykams – po 0,2 balo.

Stosiantiesiems į menus konkursinis ba-

las bus skaičiuojamas tik iš stojamojo egzamino. Stosiantiesiems į pedagogines studijas bus privalomas motyvacijos vertinimas. Kai kurių nacionalinių ir tarptautinių olimpiadų laureatams, profesinių mokyklų absolventams, baigusiems mokyklą su pagyrimu arba turintiems vienerių metų darbo stažą, turintiems brandos darbo ne žemesnę negu 9 įvertinimą, atlikusiems ilgalaikę savanorystę, taip pat baigusiesiems karinius mokymus arba atlikusiems privalomąją karo tarnybą bus pridėdami papildomi balai. Ministerija primena, kad 2021 m. pretenduojantieji gauti valstybės finansavimą studijoms turės būti išlaikę bent tris valstybinius brandos egzaminus: lietuvių kalbos ir literatūros, matematikos ir vieną laisvai pasirenkamą, jų minimali išlaikymo riba – 16 balų. Išimtis – menų studijos, stojantiems į jas matematikos egzaminą laikyti nereikia.

Kaip ir anksčiau, 2021 m. stojant į aukštąsias mokyklas taip pat bus atsižvelgiama į mokomųjų dalykų metinių įvertinimų vidurkį. Į universitetus galės būti priimami stojantieji, kurių penkių privalomų mokyti dalykų įvertinimų vidurkis bus ne mažesnis negu 7, į kolegijas – ne mažesnis negu 6. Daugiau informacijos apie 2021 m. priėmimo į aukštąsias mokyklas sąlygas galima rasti <https://www.smm.lt/web/lt/smm-studijos/priemimas/priemimas-2021>. Parengta pagal ministerijos Komunikacijos skyriaus pranešimus

Dvyliktoji Liudviko Rėzos premija – archeologei R. Rimantienei

Dvyliktoji Kuršių nerijoje gimusio Martyno Liudviko Rėzos vardo kultūros ir meno premija Neringos savivaldybės tarybos sprendimu skirta archeologei, habilituotai mokslų daktarei Rimutei Rimantienei. Premija mokslininkei skirta už Kuršių neriją ir Mažosios Lietuvos (Prūsų Lietuvos) kultūros tradicijai reikšmingą, aktyvią ir kūrybišką mokslinę tiriamąją ir kultūros puoselėjimo veiklą.

Kaip pabrėžė Lietuvos nacionalinis muziejus, archeologė R. Rimantienė iki šiol laikoma svarbiausia akmens amžiaus tyrinėtoja Lietuvoje. Ji yra Lietuvos akmens amžiaus

Paminklas Liudvikui Rėzai Juodkrantėje

tyrinėjimų mokyklos kūrėja, dvylikos monografijų autorė. Didelėmis šios mokslininkės pastangomis Lietuva yra vienintelė Rytų Europoje, iki šių dienų išsaugojusi nepakitusius akmens amžiaus radinius. Nemaža jų ir vėliau rastų radinių dalis sudaro Lietuvos nacionalinio muziejaus Lietuvos proistorės akmens amžiaus ekspozicijos pagrindą.

Vieni svarbiausių mokslininkės tyrinėtų ir etaloniniais tapusių paminklų yra visos Europos mastu reikšminga Nidos senovės gyvenvietė ir Šventosios akmens amžiaus gyvenviečių kompleksas. Pasak Neringos savivaldybės, reikšminga ir tai, kad habil. dr.

R. Rimantienė lietuvių ir vokiečių kalbomis išleido knygą „Kuršių nerija archeologo žvilgsniu“, kurioje populiariai ir glaustai pateikiami visi reikšmingi iki 1999 m. archeologų surinkti duomenys apie Kuršių neriją ir išryškinama svarbiausia informacija apie archeologinius paminklus. R. Rimantienė kartu su Vilniaus dailės akademijos studentais keramikais Nidos prieplaukoje ėmėsi atkurti senosios Nidos keramikos gamybos tradicijas.

Žymiajai Lietuvos archeologei šiemet, spalio 25-ąją, sukako 100 metų. Šaltinis: Atvira Klaipėda, 2020-11-27

Vilniaus universiteto bibliotekoje rasta dingusia laikyta knyga

Sondra Rankelienė

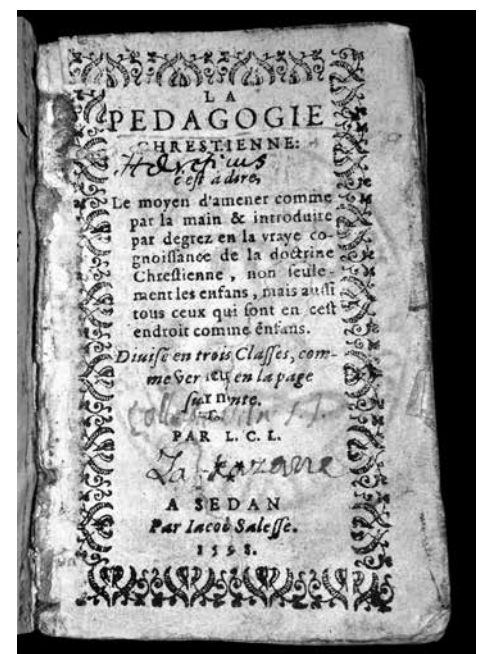
Aprašinėdami XVI a. knygas, Vilniaus universiteto (VU) bibliotekininkai susidūrė su labai maloniu atradimu. 1598 m. Prancūzijos šiaurės rytuose, visai šalia Belgijos sienos esančiame Sedano mieste Žako Saleso išspausdintos knygos „La pedagogie chrestienne“ („Krikščioniškoji pedagogika“) nepavyko rasti nė viename pasaulio bibliotekų elektroniniame kataloge. Užuominų apie šią Vilniaus universiteto bibliotekoje saugomą L. C. L. inicialais pasirašytą 447 puslapių knygą nebuvo niekur – nei moksliniuose straipsniuose apie to meto leidinius ir jų autorius, nei įvairių mokslinių ir privačių bibliotekų kataloguose. Informacijos

kreiptasi į Luizą Amazan (*Louise Amazan*), Prancūzijos nacionalinės bibliotekos Retų knygų fondo bibliotekininkę, atsakingą už XVI a. knygas, tačiau ji apgailėstavo negalinti padėti nustatyti šios knygos autoriaus, nes, Prancūzijos nacionalinės bibliografijos duomenimis, nėra išlikusio nė vieno šios knygos 1592 m. leidimo egzemplioriaus. Apie 1598 m. laidą, rastą VU bibliotekoje, iki šiol net patys prancūzai neturėjo jokių duomenų.

VU bibliotekoje surastas egzempliorius turi keletą įrašų, kurie liudija, kad jau XVII a. knyga pateko į Vilniaus jėzuitų akademijos biblioteką ir buvo pažymėta lotynišku įrašu „Hereticus“ („Eretiška“). Vėliau knygos netinkamumas doram krikščioniui buvo patvirtintas lenkų kalba – „Zakazane“ („Drau-

džiama“). Nepaisant to, knygos uždraudimas nesutrukdė ją įsigyti jau XVIII a. gausių senų leidinių kolekciją turėjusiam Gardino dominikonų vienuolyno vyresniajam Dominikui Sivickiui (lenk. *Dominik Siwicki*).

Į Vilniaus universiteto biblioteką knyga sugrįžo XIX a. viduryje, kai buvo parvežta iš Gardino dominikonų vienuolyno kartu su kitomis knygomis iš uždarytų buvusių Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės vienuolynų. Šiuo metu VU bibliotekoje rastas vienintelis pasaulyje žinomas leidinys Prancūzijos nacionalinės bibliotekos prašymu yra ruošiamas skaitmeninimui ir jo vaizdą netrukus bus galima pamatyti VU bibliotekos internetinėje svetainėje.

Radinys VU bibliotekoje – XVI a. išleista „Krikščioniškoji pedagogika“

NAUJI TYRIMAI

Dalinimosi ekonomika

Pokalbis su VDU Sociologijos katedros vedėja doc. dr. Jurga Bučaitė-Vilkė

Nuo pavėžėjimo ir vienkartinį darbų iki išnuomojamų lovų – visa tai yra šiandien apibendrintai vadinama dalinimosi ekonomikos pavyzdžiais. Tokia me verslo modelyje, dažniausiai pasitelkiant mobiliąsias programėles, vartotojai keičiasi prekėmis ir paslaugomis arba pasitelkia technologijas mažiau naudojamiems ištekliams pritaikyti. Pasak Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) Sociologijos katedros vedėjos doc. dr. Jurgos Bučaitės-Vilkės, nors ateityje tokių paslaugų tik daugės, tačiau netrūks ir problemų, ypač susijusių su jų kokybe ir darbo saugumu.

Dalinimosi ekonomiką ekspertai vadina pirmąja ekonomine sistema, pasiekusia pasaulinį mastą. Ši sistema remiasi ištekliais, kurie yra nepakankamai išnaudojami. Tai gali būti energija, žmonių įgūdžiai ar jų turimas turtas. Vienas dažniausiai cituojamų pavyzdžių – automobiliai, kurie, žurnalo „Fortune“ teigimu, 95 proc. laiko yra visai nenaudojami. Tokiais atvejais „Uber“ ir kitos nuomos ir pavėžėjimo paslaugos padeda automobilius išnaudoti efektyviau.

Docentė Jurga Bučaitė-Vilkė paaiškino, kad dalinimosi ekonomikos atsiradimą paskatino skaitmeninio verslo išplitimas ir automatizacija, kuri atėjo su ketvirtąja pramonės revoliucija, su ieškojimais, kaip gamybą paversti efektyvesne ir našesne, atsisakant žmonių darbo jėgos ir pasitelkiant automatinius procesus, robotus, skaitmenines platformas. Dėl to dalis žmonių prarado galimybes įsidarbinti ir panaudoti savo gebėjimus. „Tai paskatino kalbėti apie socialiai atsakingą verslą, apie dalinimosi ekonomiką,

VDU Sociologijos katedros vedėja doc. dr. Jurga Bučaitė-Vilkė. Jono Petronio nuotr.

kur abi pusės – tiek paslaugos teikėjai, tiek gavėjai – galėtų lygiomis teisėmis ir galimybėmis dalyvauti ekonomikoje ir gauti iš to abipusės naudos“, – tokio verslo modelio ištakas paaiškino VDU docentė. Tarp kitų veiksmų, lėmusių jo iškilimą – riboti išteklius, pajamų netolygumai ir nelygybė, siejama su globalizacija.

Ne dalinimosi, o priegigos ekonomika?

Mokslininkė pažymi, kad per dešimtmetį ši graži idėja, paremta abipusiškumo principu, pavirto į „vienpusį eismą“. Todėl nemažai ekonomistų jau kritikuoja pačią sąvoką „dalinimosi ekonomika“ ir siūlo ją keisti kita – „priegigos ekonomika“ (angl.

access economy). „Šio ekonomikos modelio pagrindiniai flagmanai, tokie kaip „Uber“ ar „Airbnb“, parodė, kad tai nėra dalinimasis. Tai ekonomika, kuri palengvina priėjimą, prieigą tarp paslaugos teikėjo ir gavėjo, pavyzdžiui, naudojant skaitmenines platformas. „Airbnb“ yra puikus verslo modelis, kuris tiesiog suteikia tarpininkavimo platformą tarp butų nuomotojų ir klientų, kurie juos nuomojasi. Didžiųjų įmonių pavyzdžiai ir skandalai parodė, kad ir pati sąvoka labai keičiasi“, – pažymi sociologė.

Tiek priegigos, tiek dalinimosi ekonomika turi nemažai privalumų. Tai efektyvus, pelną nešantis verslo modelis, keičiantis žmonių užimtumą ir leidžiantis jiems naudotis lanksčiu darbo grafiku. Tarp sėkmingų pavyzdžių – platforma „TaskRabbit“, leidžianti žmonėms siūlyti savo profesinius ar kitus įgūdžius, vykdant įvairius vienkartinius darbus, pavyzdžiui, montuojant baldus, verčiant tekstus ir pan.

Skaitmeninė tapatybė

Ekspertų teigimu, šios iniciatyvos rodo besikeičiantį požiūrį į nuosavybę, į santykį tarp nuosavybės ir tapatybės. Pavyzdžiui, ankstesnėms kartoms nuosavas, jų vairuojamas automobilis buvo svarbi tapatybės dalis. Šiandien savo tapatybę dažniau formuojame, pasitelkdami skaitmeninį pasaulį. Masačusetso technologijos instituto laboratorijos „Senseable City Lab“ direktorius Carlo Ratti pažymi, kad dalinimosi ekonomika tapo galinga jėga, leidžiančia paversti miestus tvaresniais ir visuomeniškesniais.

Lietuvos miestų gyventojai puikiai žino „Uber“, „Bolt“, „CityBee“ ir kitas pavėžėjimo,

Kovo 11-osios Akto signataras dr. Leonas Milčius Raudondvario pilies (Kauno r.) kieme įrengtoje spintelėje palieka knygą. Čia paliktas knygas gali pasiimti ir vietos bendruomenės nariai, ir pilies lankytojai

automobilių ir net paspirtukų nuomos paslaugas. Anot doc. dr. J. Bučaitės-Vilkės, šias paslaugas vartotojai renkasi, negalvodami apie socialinę vertę. Klientams svarbiausia – kainos patrauklumas ir paslaugos gavimo paprastumas. „Kitų skaitmeninių crowd-funding iniciatyvų galima rasti internete, bet nesu girdėjusi, kad iš to būtų išsivystęs didelis verslo modelis. Lietuva dažniau yra didžiųjų kompanijų paslaugų naudotoja“, – sako sociologė.

Pandemijos poveikis – nevienareikšmis

Pandemija dalinimosi ekonomikai turi nevienareikšmį poveikį: vienoms paslaugoms ji atnešė papildomą pelną, o kitoms – didelius nuostolius. „Kai kurios įmonės stipriai nukentėjo, nes pandemijos metu

■ Nukelta į 8 p.

PILIETINĖS INICIATYVOS

Dėl Jono Basanavičiaus premijos

Robertas Šarknickas

Seimo Kultūros komiteto posėdyje pristatyta įsisenėjusi problema dėl Jono Basanavičiaus premijos įteikimo. Praėjusią kadenciją su Etninės globos taryba siekėme, kad būtų atstatytas Jono Basanavičiaus premijos statusas, ir tai pavyko padaryti – ji buvo prilyginta nacionalinėms premijoms. Tačiau svarbu atstatyti ir garbingą tradiciją, kad ši reikšminga premija būtų teikiama kartu su

nacionalinėmis premijomis Prezidentūroje.

Klausimas: kodėl to reikia arba kodėl to nori garbingi visuomenės veikėjai? Galima sakyti, kad ir dėl 2020-ųjų, paskelbtų Tautodailės metais. Pagrindinė to priežastis, kad ne vienerius metus dėl visiškai neaiškių priežasčių ši garbinga tradicija buvo apmarinta ir nuleista į žemesnio lygio apdovanojimus bei vertinimus. Jono Basanavičiaus premija kartą per metus yra įteikiama „Tautos gyvasčiai“ atstovaujančių tautodailės, etninės

kultūros sektoriaus žmonėms.

Nemanau, kad didelis būrys garbingų visuomenininkų, kuriančių Lietuvą ir jos įvaizdį, turi būti antrame plane. Jie ir taip yra mažai matomi ir pagerbiami, nors jų darbai saugo, ugdo ir augina Lietuvos pamatines vertybes. Labai svarbu būti įdomiems, kūrybingiems ir kartu gerbti bei saugoti žmones, kuriančius Lietuvą.

Pagal Nacionalinės Jono Basanavičiaus premijos nuostatus, premijos laureato diplo-

mas ir ženklas įteikiami Lietuvos valstybės atkūrimo dienos (Vasario 16-osios) proga kartu su nacionalinėmis kultūros ir meno premijomis. Jau daugelį metų nacionalines kultūros ir meno premijas laureatams įteikia Prezidentas. Ši garbinga Nacionalinė Jono Basanavičiaus premija turi visišką moralinę teisę būti sugrąžinta į Prezidentūrą, kurioje buvo įteikiama 1992–2000 m. Parengta pagal Seimo parnešimą. Autorius yra Seimo narys

Kauno m. savivaldybės Pavadinimų sumanymo ir atminimo įamžinimo darbo grupės vadovei dr. Jūratei Elenai Norvaišienei Vytauto Didžiojo universiteto rektoriui akademikui, prof. habil. dr. Juozui Augučiai

Dėl Antano MACEINOS atminimo įamžinimo Kaune

2020 11 19

2020-aisiais – Ateitinių metų, minėdami pasaulinę filosofijos dieną, prašome Jūsų įamžinti vieno žymiausio XX a. Lietuvos filosofo, visuomenininko ir poeto Antano MACEINOS (1908–1987) atminimą Kauno mieste ir pakabinti atminimo lentą ant namo, kuriame jis gyveno (Fryko g. 2), arba jo vardu pavadinti vieną iš Kauno gatvių.

Taip pat prašome įamžinti A. MACEINOS atminimą tinkamoje Vytauto Didžiojo universiteto erdvėje – auditorijoje, korido-

riuje, prie universiteto pastato, kiemelyje ar kitur.

Antanas Maceina gimė 1908 m. sausio 27 d. Bagrėno kaime, Ašmintos vlsč., Marijampolės apskrityje. 1924–1926 m. ir 1929–1930 m. mokėsi Vilkaviškio kunigų seminarijoje, 1928–1932 m. (su pertrauka) studijavo literatūrą, filosofiją ir pedagogiką Lietuvos universiteto (nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo universitetas) Teologijos-filosofijos fakultete, 1932–1935 m. – Leuveno, Fribūro, Strasbūro ir Briuselio universitetuose.

1935–1940 m. dėstė filosofiją ir pedagogiką Vytauto Didžiojo universitete (VDU). 1940 m. pasitraukė į Vokietiją. 1941 m. grįžęs į Lietuvą, iki 1943 m. dėstė vėl VDU, nuo 1942 m. buvo Filosofijos fakulteto dekanas. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, iki 1949 m. gyveno pabėgėlių stovyklose. Nuo 1956 m. Freiburg, 1959–1970 m. Mūnsterio universitete dėstė filosofiją, Rytų Europos dvasios istoriją, vadovavo Lietuvių emigrantų ateitinių sąjungai. Taip pat vadovavo ateitinių meno draugijai „Šatrija“,

redagavo jos leidinį „Ateitis“.

A. Maceina mirė 1987 m. sausio 27 d. Mūnsteryje. Palaidotas Vokietijoje, Bredersdorfe prie Schweinfurtho.

Dr. Leonas Milčius, Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo Akto signataras
Doc. dr. Inga Stepukonienė

Džiugas Juknys, VDU Katalikų teologijos fakulteto Tarybos narys

Doc. dr. Eimantas Peičius

Dr. Raimundas Kaminskas, Lietuvos sąjūdžio Kauno tarybos pirmininkas

Poveikio vertinimas

Prof. Darius Plikynas

Kaip žinia, EML spinduliuotės poveikis gali būti skirtingai vertinamas elektrodinamikos srities fizikų, kurie dažniausiai matuoja tik trumpalaikį šiluminį poveikio efektą, ir medikų bei biologų, kurie tiria ne tik trumpalaikį, bet ir ilgalaikį poveikį ląstelių (ypač nervinių, reprodukcinių, kraujotakos, imuninės sistemos ir pan.) bei viso organizmo lygmenimis, įskaitant DNR pažeidimus, mutageninius ir kancerogeninius veiksmus.

Daugybė pasaulinio lygio medicininių ir biologinių mokslinių tyrimų rodo, kad EML spinduliuotės poveikio gyviesiems organizmams mechanizmai yra sudėtingi, besikaupiantys ir pasireiškiantys dažniausiai ne iš karto, o po ilgesnio laiko. Biologinis ilgalaikio poveikio efektas gyviems organizmams ir jų ekosistemoms yra struktūrinis bei funkcinis ir dažniausiai neatstatomas, ypač veikiant intensyvesnių ir aukštesnio dažnio mikrobangų srityje.

Mokslinė ir inžinerinė bevielių informacinių ir ryšio technologijų (ITR) pažanga

pasaulio mastu mums leidžia naudotis galimybėmis, apie kurias praeityje buvo galima tik pasvajoti. Bevielių IRT pažanga suteikia naujų galimybių bei naudos, bet lemia ir sveikatos riziką bei nuostolius. Šiuo metu trumpalaikė nauda nustelbia ar net verčia nematyti potencialios ilgalaikės žalos, kurią visuomenei ir ekosistemoms sukelia IRT sektorius, todėl valstybiniu lygiu patvirtinamos vis didesnės elektromagnetinės mikrobangų spinduliuotės taršos higieninės normos.

Kyla klausimas, kada ta svarstyklė lėkstelė bus nusverta? Jeigu tai atsitiks smarkiai ir neatstatomai pažeidus ekosistemas ir visuomenės sveikatą, tuomet vertinti gali būti jau per vėlu. Todėl jau dabar reikalinga visapusiška, nepriklausoma ir ilgalaikė (bent 10 metų trukmės) IRT plėtros netiesioginių sąnaudų (žalos sveikatai) ir ekonominės naudos verslui analizė. Jau reikia pripažinti, kad beatodairiška IRT plėtra veikia ir visuomenės socialinę bei politinę raidą. Pastaroji problema yra rimta, niekur nedingstanti ir gali tik didėti.

IRT plėtros tendencijos yra pasaulinės. Jokia atskira valstybė jų nesustabdys, tačiau jau dabar galima imtis prevencinių priemonių, galinčių mažinti neigiamą poveikį žmonių populiacijai. Tam reikalingas ne epizodinis, o nepriklausomas, ilgalaikis ir sistemingas, mokslinėmis metodikomis paremtas elektromagnetinės taršos poveikio žmonėms ir ekosistemoms stebėjimas.

Aišku, pirmiausia reikėtų sukurti biologinio ilgalaikio mikrobangų poveikio metriką, kuri leistų visur, kur išplėtoti mikrobangų bevielių tinklo inf-

rastruktūra, periodiškai įvertinti:

a) ilgalaikį akumuliacinį mikrobangų apšvitos dydį, pavyzdžiui, viešai pateikiant interaktyvius apšvitos žemėlapius;

b) susijusius populiacijos sveikatos rodiklių pokyčius, jų dinamiką, pagal galimybes atsietą nuo kitų veiksnių poveikio.

Visa tai leistų geriau sužinoti, kas ir kur vyksta. Tačiau žalingo poveikio prevencijai neužtenka tik apie tai informuoti visuomenę. Greta šiuolaikinės IRT infrastruktūros plėtros turi būti numatomos ir žalingo jos poveikio mažinimo individualios ir organizacinės priemonės, pavyzdžiui, valstybiniu

mastu įgyvendinamos programos, kaip saugiau naudotis šiomis technologijomis, kaip sumažinti jų poveikį namuose, darbe, gatvėse, viešose institucijose ir kitur. Tikslinga nacionaliniu ar net europiniu lygiu inicijuoti mokslinius projektus, kurie ne tik tirtų mikrobangų poveikį, bet ir ieškotų prevencinių individualių ir organizacinių technologinių stebėjimo ir apsaugojimo priemonių. Ateityje būtų tikslinga sukurti nacionalinę ilgalaikio IRT poveikio mažinimo programą, kurioje dalyvautų mokslininkai, medikai, biologai ir inžinieriai. *Autorius yra fizikas, informatikas*

Genetikai perspėja

Prof. Danielius Serapinas

Gausūs moksliniai tyrimai patvirtina, kad elektromagnetinė spinduliuotė, sklaidžiama įvairių prietaisų (radarų, mobiliųjų telefonų), turi poveikį žmonių ląstelėms fiziologiniu ir molekulinu lygmeniu. Tyrimai rodo, kad dėl spinduliuotės poveikio mažėja pagrindinių ląstelės antioksidantų – gliutatio ir redukuotų NADH formų koncentracija, todėl didėja ląstelės oksidacinis pažeidžiamumas, susijęs su citotoksiniu ir genotoksiniu poveikiu ląstelėms. Remiantis šiais duomenimis, būtini tolesni išsamūs spinduliuotės bei naujų prietaisų kokybės kontrolės metodai ir atitinkamų prevencinių rekomendacijų bei priemonių integravimas valstybės lygmeniu. *Autorius yra gydytojas genetikas, Mykolo Romerio universiteto profesorius*

Kada Klaipėdos uosto įmonės pasuks socialiai atsakingo verslo keliu?

Audrius Petrošius

KLASCO, kaip elgsitės toliau? Neigsite savo poveikį miestui, kvestionuosite mokslininkų išvadas, metodikas ar pagaliau žengsite brandų žingsnį ir pripažinsite, kad užterštumo problema iš KLASCO pusės egzistuoja, ir pradėsite eiti ne problemų neigimo, o jų sprendimo linkme? Ar ne laikas pradėti siekti savo tikslų socialiai atsakingu būdu, siekiant kompromiso su miestu ir jo gyventojais? Ar ne laikas pagalvoti apie darnų vystymąsi, dalį investicijų nukreipiant ne ten, kur tikimasi tiesioginės finansinės grąžos, bet ten, kur įmonės veikla kelia nepageidautinas pasekmes gyventojų gyvenimo kokybei, jų sveikatai?

Viską neigsite? Sakysite, kad problemų neturite, kad problemos yra visur kitur? Žiūriu aš į nuotrauką KLASCO fone ir darosi liūdna, nes ji gana tiksliai vaizduoja įmonės

santykį su supančiu pasauliu: niūrus fasadas, stūksantis veidu į miestą, apsuptas sovietmetį menančiais atributais, kažkur atokiau styro vienas kitas medis. O jei aplinkinis pasaulis imtų ir sutartinai pradėtų rūpintis tik savo finansiniais interesais – miestas apmokėsintų per jo teritoriją į šį terminalą vykstantį transportą, valstybė nuspręstų pastebimai papildyti savo kišenę už įvairius leidimus ar suteikiamas naudoti teritorijas, galų gale prekių ir paslaugų pirkėjai pasiūlytų daug mažesnes kainas iš čia atvykstantiems krovininiam. Klaipėda pagal oro taršą kietosiomis dalelėmis Visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje yra raudonoje zonoje, t. y. visos Lietuvos kontekste „pirmaujančių“ gretose.

Neseniai Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos posėdyje išgirdau, kad KLASCO vietoje erdvėje pareiškė nesutinkanti su tyrimo rezultatais, juos pavadino neteisėtais, nes jo metodika, anot jos, Lietuvoje netaikoma. Papildomai pažadėjo ir savo pareiškimą, kurio, deja, iki šiol nėra. Sakyčiau, lengvas spaudimas mokslininkams, o žvelgiant dar giliau, tyrimo rezultatus vadinant neteisėtais, mokslininkai gali tikėtis ir teismo proceso. Rimtai? Manau, jau greitai pamatysime.

Susisiekiu su Klaipėdos universiteto rektoriumi prof. Artūru Razbadausku, paaiškėję, kad universitetas atliko mokslinį tyrimą, kuriuo nustatė KLASCO veiklos

daromą didžiulę žalą miestui ir gyventojų sveikatai. Mokslininkai paaiškino, kad ši metodika yra gera. Tačiau negera yra kompanijos politika. Tokie atvejai, kai neigiama tai, kas akivaizdu, nors ir ne tiesiogiai, bet daromas spaudimas universiteto mokslininkams, neturi kartotis, kaip ir negali toliau tęstis toks miesto nuodijimas. Nederama praktika, kai uosto įmonė sau leidžia jaustis visagaliais ir nesiruošia spręsti problemų. Būsimam aplinkos ministrui būtina imtis priemonių, nes miesto, kalbant apie santykį su uostu, kaip valstybės įmone, rankos yra surištos. Naujasis susisiekiimo ministras gal pagaliau primins Uosto direkcijai, kad jos atsakomybė yra ne tik uoste reziduojančių įmonių interesai, bet ir šalia gyvenančių žmonių sveikata bei gerovė. *Autorius yra Seimo narys*

Klaipėdos jūrų krovininių kompanija KLASCO. Autoriaus archyvo nuotr.

Tilžės akto 102-osios metinės

Dr. Raimundas Kaminskas

Šių metų lapkričio 29 d. Kaune, Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje prie Martyno Jankaus (1858–1946) paminklinio biusto (skulptorius – Bernardas Bučas) paminėjome Mažosios Lietuvos prisijungimo prie Didžiosios Lietuvos (Tilžės) akto 102-ąsias metines. Minėjime dalyvavo Kauno evangelikų liuteronų Švč. Trejybės bažnyčios klebonas kun. Saulius Juozaitis, Mažosios Lietuvos kultūros paveldo tyrėjas Marija ir dr. Martynas Purvinai, Karaliaučiaus lietuvių bendruomenės pirmininkas Sigitas Šamborskis bei Kauno Sąjūdžio atstovai. Renginio dalyvius nuotoliniu būdu sveikino JAV lietuvių bendruomenės Religinių reikalų tarybos pirmininkas, Mažosios Lietuvos fondo pirmininkas dr. kunigas Valdas Aušra, Lietuvos šaulių sąjungos išeivijoje vadas Julius Rūtenis Butkus ir šios sąjungos centro valdybos narys istorikas Ernestas Lukoševičius.

1918 m. lapkričio 16 d. Tilžėje susirinkę 53 Mažosios Lietuvos visuomenininkai įsteigė Prūsų Lietuvos tautinę tarybą, kuri po dviejų savaičių, 1918 m. lapkričio 30 d., priėmė „Pareiškimą“, vėliau išgarsėjusį Tilžės

IŽYMIJOJI LIETUVOS PALEONTOLOGĖ Valentina Karatajūtė-Talimaa

Valentina Karatajūtė su profesoriais – Dmitrijum Obručevu (kairėje) ir Anatoliu Heintz'u – Paleontologijos institute Maskvoje (1966 m.)

Akad. Algimantas Grigelis

Mokslininkės Valentinos Karatajūtės-Talimaa jubiliejus negali praeiti nepaminėtas, nors mūsų jaunesiems paleontologams, atrodo, tai visiškai nerūpi. Tačiau „be praeities nėra ateities“, tad kiekviena proga ir kalbu, ir rašau: netrypčiokime prie atvirų durų, turime didžiųjų mokslo žmonių, tai gerbkime juos ir minėkime, kol jie yra tarp mūsų...

Kai 1996 m. JAV žurnalas „Nature“ pasiskelbė apie galimai ankstyviausių stuburinių fosilinių liekanų atradimą Australijos kambro periodo uolienose, tai prilygo didžiulei sensacijai paleobiologijos moksle. Šio atradimo autorė kartu su australų geologu G. C. Jungu (*Gavin C. Young*) buvo Valentina Karatajūtė-Talimaa, savo atliktais rastų mikroliekanų tyrimais nustačiusi jose kaulinių plokštelių, galimai formavusių stuburą, buvimą. Šis fantastiškas atradimas nukėlė pirmųjų stuburinių, kurių aukščiausia evoliucijos grandis yra *Homo sapiens*,

išsivystymo pradžią bent 100 milijonų metų atgal, nei iki tol buvo žinoma.

1949–1954 m. geologų laidos pažiba ir universiteto fechtavimo čempionė, mano kursioke Valentina, gimusi 1930 m. gruodžio 7 d. Lazdijuose, finansininko Mikalojaus Karatajaus šeimoje (pagal vyrą – Talimaa), Lietuvos geologų sąjungos garbės narė ir Ukmergės miesto garbės pilietė, yra habilituota geologijos-mineralogijos mokslų daktarė, akademiko Juozo Dalinkevičiaus vardinės premijos laureatė (2003), 2020 m. apdovanota profesinio pasiryžėjimo garbės ženklu „Auksiniu geologo plaktuku“.

Šie mokslo titulai ir garbės vardai liudija apie mokslininkės pasiekimų pripažinimą. Tačiau svarbiausiu Valentino nuopelnų įamžinimu laikyčiau tai, kad jos autorystė yra įrašyta keliose dešimtyse naujų rūšių, genčių ir aukštesniųjų taksonų eponimuose pasaulio ankstyvųjų stuburinių paleontologijos metraštyje. JAV Kanzaso (angl. *Kansas, USA*) universiteto profesorius, fosilinių stuburinių paleontologijos korifėjus Hansas

VU VI laidos geologai Vilniuje, Katedros aikštėje (1954-06-28). Kairėje – Valentina Karatajūtė. A. Grigelio nuotr.

Peteris Schultze, Australijos Kvinslando valstijos muziejaus (įkurto 1855 m.) profesorė Susan Turner ir akad. Algimantas Grigelis straipsnyje apie žymiąsias Lietuvos ir Estijos paleontologes Valentiną Karatajūtę-Talimaa ir Elgą Mark-Kurik pavadino jas „Didžiosiomis Šiaurės tyrinėtojomis“. Valentina, priskirta prie didžiųjų mūsų krašto mokslininkų, Lietuvos paleontologijai reiškianti ne mažiau, nei įžymioji Marija Gimbutienė Lietuvos istorijai. H. P. Schultze rašo: „Valentina su savo [ichtiofaunos] mikroliekanų tyrimais yra artimiausia Walterio Gross'o pasekėja. Per pastaruosius 20 metų ji atrado naują lauką ankstyvųjų bežandžių ir ankstyviausių ryklių tipo liekanų rekonstrukcijoms.“

Vilniaus universitete 1954 m. užbaigė penkerius metus trukusias studijas, išlaikė valstybinius egzaminus ir įgijome geologo kvalifikaciją. Tuo metu buvo dvi katedros – Geologijos ir Mineralogijos. Mums dėstė aukščiausio lygio profesoriai: Juozas Dalinkevičius, Mykolas Kaveckis, docentai Stasys Žeiba, Vera Kotovičiūtė, Leonas Petrusis ir kt. Abi katedros puoselėjo šimtametes universiteto tradicijas. Mes buvome šeštoji pokario laida – 13 geologų ir 6 geochemikai. Kursas buvo pilnas talentų

ir labai draugiškas. Iš šio krepšelio iškilo 3 habilituoti mokslų daktarai ir 5 mokslų daktarai, tarp jų – docentai ir profesoriai. Po valstybinių egzaminų, prieš išsiskirstydami į paskyrimo vietas, pagal tradiciją apsilankėme Katedros aikštėje.

Valentina Karatajūtė savo moksliniais sugebėjimais išsiskyrė iš kitų studentų dar geologijos studijų metu. Vėliau ji tai patvirtino visa savo mokslinė veikla. Dar studijuodama IV kurse, ji jau buvo priimta dirbti į Mokslų akademijos Geologijos ir geografijos institutą vyresniąja laborante pas profesorių Juozą Dalinkevičių, kuris jai ir patarė tirti devono periodo fosilines, vadinamąsias šarvuotąsias žuvis. Jų radiniai buvo žinomi Oldredo smiltainiuose prie Šventosios upės dar nuo XIX a. pradžios, kai Eduardas Eichvaldas tuos radinius pavadino *Asterolepis ornata* vardu. Tai sudomino jauną studentę, o paieškos troškimas atvedė ją ilgam prie Šiaurės ir Pelyšos devono krantų. Baigdama universitetą, ji jau buvo surinkusi fosilinę medžiagą apie asterolepidus, tad nedvejodama pasirinko studijų tąsą aspirantūroje.

Trejus metus ji tobulinosi Maskvoje, Paleontologijos institute pas įžymų paleontologą,

■ Nukelta į 9 p.

Dalinimosi ekonomika

Pokalbis su VDU Sociologijos katedros vedėja doc. dr. Jurga Bučaite-Vilke

Dalinimosi ekonomika – dviračiai. Pexels asociatyvinė nuotr.

■ Atkelta iš 6 p.

buvo apriboti fiziniai kontaktai, kai žmonės turėjo vengti tiesioginio susidūrimo. Ar tai meistras į namus, ar namų tvarkymas, ar

pavėžėjimas – visa tai buvo stipriai apribota. Dalinimosi ekonomika dažnai remiasi gyvu kontaktu su klientais. O štai maisto pristatymui ar elektrinei prekybai pandemija atvėrė daugiau galimybių. Tačiau tai nėra geriausi dalinimosi ekonomikos pavyzdžiai, – patikslino VDU docentė.

Ekspertės manymu, žmonės, būdami namuose, galėjo artimiau susipažinti su įvairiomis skaitmeninėmis iniciatyvomis ir taip praplėsti akiratį. Daugiau žmonių išdrįso naudotis maisto pristatymo, elektroninės prekybos paslaugomis. Neabejotinai tai turėjo prisidėti prie augančio susidomėjimo dalinimosi ar prieigos ekonomika.

Augs socialinių paslaugų poreikis

Paklausta apie šio reiškinio ateitį, moks-

lininkė pastebėjo, kad žmonės, užsiimančios prekyba ar kasdienėmis paslaugomis, tokios kaip „Uber“, bus dar labiau komercializuotos, tačiau dėl to dar sparčiau augs socialinių, gerovės paslaugų poreikis. „Ateityje atsiras ir vis naujų sumanymų – daugiausia dėl to, kad bus juntama tam tikrų išteklių stoka, ar tai būtų socialinė pagalba, senyvo amžiaus žmonių slauga, ar vaikų priežiūra. Manau, perspektyvą turėtų su socialine gerove siejamas dalinimasis – dalykai, susiję su socialinėmis paslaugomis ir gyvenimo kokybe“, – komentavo VDU Sociologijos katedros vedėja.

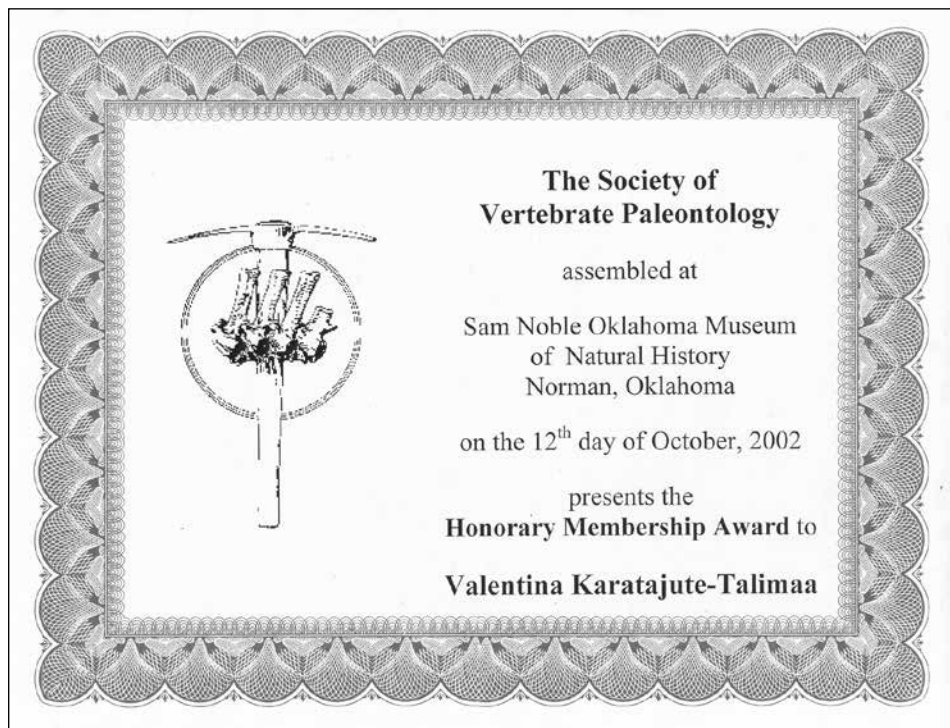
Socialinės pagalbos pavyzdžių, taikančių dalinimosi ekonomikos principus, galima rasti ir dabar. Pavyzdžiui, Prancūzijoje veikia „Wheeliz“ – pirmasis tinklalapis, leidžiantis

vartotojams tarpusavyje nuomotis transportą, pritaikytą riboto judrumo žmonėms. Didžiojoje Britanijoje veikiantis „Casserole Club“ teikia dalinimosi maistu paslaugą, suvienijančią mėgstančius gaminti su tais, kurie to daryti negali, taip kovojant su vienatvės ar netinkamo maitinimosi problemomis.

Tačiau, nepaisant sveikintinų pritaikymo pavyzdžių, dalinimosi ekonomika turi ir rimtų trūkumų. „Nesaugaus darbo be garantijų formos sukėlė daug diskusijų, pavyzdžiui, dėl klientų paslaugų kokybės valdymo. „Airbnb“ klientai skundžiasi, kad internete būstų nuomotojų pateiktos nuotraukos neatitinka tikrovės. Kuri pusė turi prisiimti atsakomybę apgavystės atveju?“, – vieną iš daugelio išbandymų įvardijo docentė. Pokalbio aprašymą spaudai pateikė VDU Komunikacijos grupės specialistas Martynas Gedvila

IŽYMIJOJI LIETUVOS PALEONTOLOGĖ Valentina Karatajūtė-Talimaa

Stuburinių paleontologijos draugijos garbės nario diplomas (2002 m. spalio 12 d., Oklahoma)

■ Atkelta iš 8 p.

paleoichtiologijos korifėjų profesorių Dmitrijų V. Obručevą. Tai buvo puiki mokslinė mokykla. Valentina ištyrė Lietuvos devono asterolepidus ir parengė mokslų kandidato disertaciją. Pasibaigus aspirantūros terminui, ji grįžo į Vilnių su vyru – medicinos daktaru Reinu Talimaa. Jauna šeima susilaukė dukters Viljos ir sūnaus Anto, kurie užaugę tapo puikiais muzikais.

Valentina toliau dirbo tame pačiame Geologijos ir geografijos institute, per reformas ne kartą keitusį vardą ir priklausomybę. Šiame institute ji išdirbo visą savo aktyvų mokslinį gyvenimą, trukusį 50 metų, ir iki šiol laikoma garbinga šio Instituto nare. 1958

m. apgynė mokslų kandidato disertaciją ir su įkarščiu pasinėrė į aktyvų tiriamąjį darbą. Jau pirmosios jos publikacijos asterolepidų klausimu, paskelbtos Lietuvos mokslo žurnaluose, patraukė dėmesį ir parodė, kad kyla nauja mokslo žvaigždė.

Kai tik leisdavo šeimos aplinkybės, Valentina kasmet vykdavo į paleontologines ekspedicijas, juo labiau kad institutas tokių galimybių neribojo. Rinko paleontologinę medžiagą Timane, Podolijoje, Šiaurės Žemėje, Tuvoje, Mongolijoje, Špicbergene, Poliarniame Urale, Sibire ir kituose buvusios SSSR regionuose. Beieškant fosilijų, paminėtinas jos vertingas radinys Tuvos kalnuose, kur ant silūro klinčių plokštumos buvo rasta gyvūnų

raizinių, padarytų paleolito laikotarpio pirmykščio žmogaus.

Mokslininkė gilinosi į bežandžių, ankstyvųjų (šarvuotųjų) žuvų histologiją, morfologiją, jų kilmę, evoliuciją. Kaip nenuilstanti tyrėja, ji sparčiai kopė stačiais mokslo laiptais. 1976 m. pirmoji iš naujos geologų kartos apgynė geologijos-mineralogijos mokslų daktaro disertaciją, kurią paskelbė 1978 m., ir netrukus tapo pripažinta šios tyrimų krypties eksperte. Nuo 1990 m. vykdė tarptautinės geologinės koreliacijos programos projektus Nr. 328, 406, 491, atliko tyrimus Vokietijoje, Prancūzijoje, Anglijoje, Kanadoje, Australijoje ir kt. Remdamasi paleontologinių tyrimų duomenimis, sudarė silūro ir devono ichtiofaunos zonines skales, kurios yra labai svarbios šių sistemų stratigrafijai. Tuo laikotarpiu į jos laboratoriją Vilniuje bendriems tyrimams ir konsultacijoms atvykdavo kolegos iš kone viso pasaulio – tiek iš Rytų, tiek iš Vakarų.

Valentina Karatajūtė-Talimaa yra naujos mikroskopinių paleoichtiofaunos tyrimų pradininkė. Šie tyrimai pavadinti „nauju tyrimų lauku“. Būdama puiki piešėja, ji garsėjo ir tuo, kad sugebėjo pavaizduoti mikroskopinius objektus trijų dimensijų vaizde, o ėmusi daryti fosilinių liekanų, kurių dydis neviršijo 150 mikronų, plonyčius šlifus, atrado tuose objektuose buvusių kraujo indų ir nervų kanalų pėdsakų. Žvyno mikropjūvyje rasti medžiagos pėdsakai rodo atubulininį dentiną, sudarytą iš lamelino sluoksnių odontoduose apie pulpą ir jų unikalų išdėstymą karūnos dalyje, sudarytą iš koniško lamelino.

Šie jos tyrimai padėjo geriau pažinti visos stuburinių grupės evoliuciją. Tyrimų rezultatai buvo paskelbti daugybėje straipsnių, monografijose, pristatyti konferencijose ir kongresuose. Galų gale į visą šį mokslo Everestą Valentina Karatajūtė-Talimaa įsmeigė spindinčią žvaigždę – pirmoji pasaulyje

atradusi Australijos vėlyvojo kambro amžiaus uolienose ankstyviausių stuburinių liekanas. Apie tai 1996 m. paskelbė žurnalas „Nature“. Vertindama Valentinos Karatajūtės-Talimaa pasiekimus paleozojaus bežandžių ir ankstyvųjų stuburinių tyrimuose, JAV Stuburinių paleontologijos draugija suteikė jai garbės nario vardą.

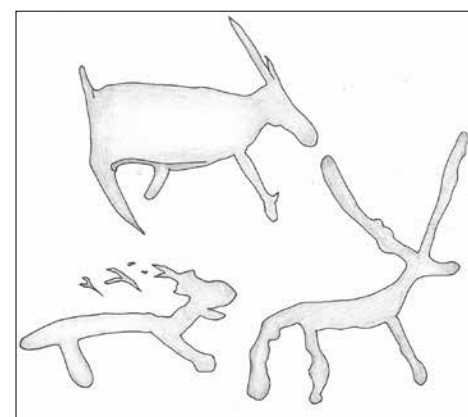
Šaltiniai:

1. Young, G. C., Karatajūtė-Talimaa, V. N. and Smith, M. M. 1996. A possible Late Cambrian vertebrate from Australia. *Nature* 383: 810-812.

2. Grigelis, A. and Turner, S. 2006. „Discoveries: evolution of the earliest Palaeozoic vertebrates [Valentina Karatajūtė-Talimaa celebrates her 75th birthday]“. *Geologija*, 2006, n° 54: 69-74.

3. Schultze, H.-P., Turner, S. and Grigelis, A. 2008. Great Northern Researchers: Discoverers of the earliest Palaeozoic vertebrates. *Acta Zoologica (Stockholm)*, pp.

4. Karatajūtė-Talimaa, V. N. 1978. Thelodonts from the Silurian and Devonian of the Soviet Union and Spitsbergen. *Vilnius: Mokslas*, 215 p.

Pirmykščio žmogaus gyvūnų raiziniai ant silūro klinčių, Centrinė Tuva (1971 m.)

Tilžės akto 102-osios metinės

■ Atkelta iš 7 p.

akto pavadinimu. Pirmasis Akto sakiny išreiškė ne vien Mažosios Lietuvos tautinės tarybos, bet ir senųjų vietos gyventojų poziciją: „Mes, lietuviai Prūsų Lietuvoje gyvenantieji, sudarome šio krašto gyventojų dauguomenę ir, remdamiesi Vilsono Tautų apsisprendimo teise, reikalaujame Mažosios Lietuvos pri-

glaudimo prie Didžiosios Lietuvos.“

Tilžės aktą pasirašė 24 asmenys: J. Vanaigaitis, M. Deivikas, M. Banaitis, K. Kuipelis, J. Lėbartas, J. Gronavas, M. Mačiulis, J. Juška, V. Gailius, A. Smalakys, M. Lymantas, D. Kalniškis, E. Jagomastas, L. Deivikas, E. Bendikas, M. Klečkus, M. Jankus, K. Paura, F. Sūbaitis, J. Arnašius, J. Užpurvis,

M. Reidys, V. Didžys, J. Margis.

Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu nuo 1998 metų lapkričio 30-oji yra atmintina Mažosios Lietuvos prisijungimo prie Didžiosios Lietuvos diena. Tilžės akto paskelbimas, reikalaujant Mažąją Lietuvą prijungti prie Didžiosios Lietuvos, atvedė Lietuvą į 1923 metų Klaipėdos krašto sukilimą, po kurio

Klaipėdos kraštas buvo atgautas ir Lietuva tapo jūrine valstybe. Tilžės aktas verčia mus visus susimąstyti, ar tikrai mes pakankamai saugome Mažosios (Prūsų) Lietuvos kultūros paveldą, ar pakankamai stipriname savo savastį, remiantis Tilžės akto signatarų skelbiamomis idėjomis, vertybėmis ar jų darbais.

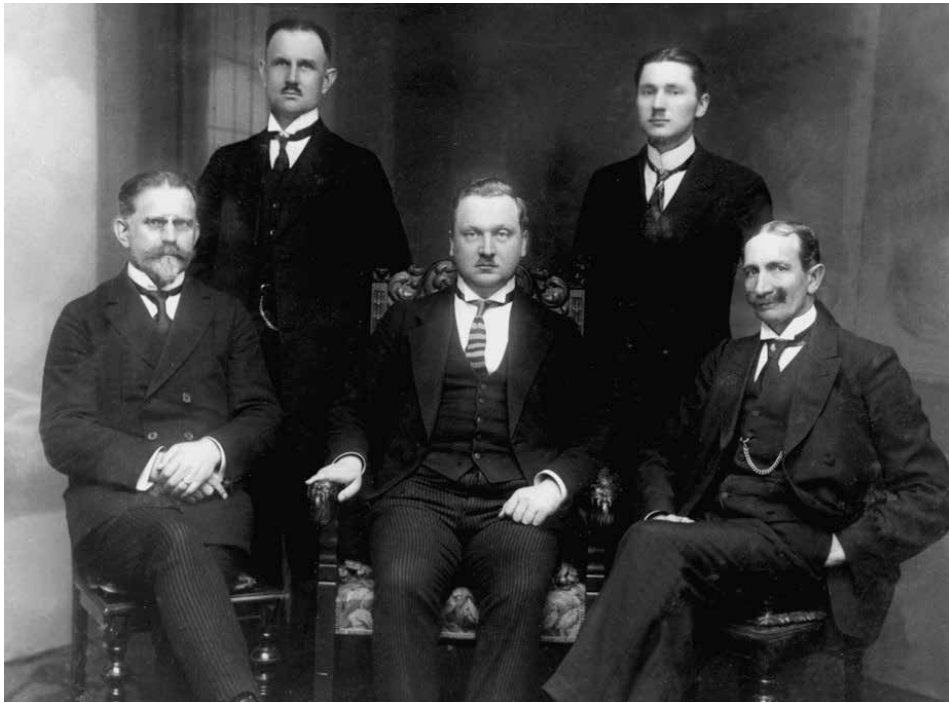

Tilžės akto minėjimas prie Jurgio Jankaus paminklo Kaune

Minėjimas prie Vyduo paminklo

Kunigas dr. Vilius Gaigalaitis

Klaipėdos krašto direktorija (1923). Iš kairės: Vilius Gaigalaitis, Martynas Reisgys, Erdmonas Simonaitis (vadovas), Martynas Toleikis, Kristupas Lekšas

Dr. Vilius Gaigalaitis (stovi ketvirtas iš kairės) tarp Lietuvos valstybės ir visuomenės veikėjų Berlyne, 1918 m. spalio 24 d.

„Mokslo Lietuvoje“ jau esame rašę apie Viliaus Gaigalaičio sukaktims skirtą parodą Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje. Skelbiame išsamesnę informaciją apie šį mokslininką ir visuomenės veikėją.

Kęstutis Pulokas

Vilius Gaigalaitis gimė 1870 m. rugsėjo 27 d. Naujienoje (Vėžininkų vls., Ragainės aps.), gausioje ūkininkų Mikelio ir Edės (Austynaitės) Gaigalų šeimoje. Nuo 1877 m. lankė Žukų liaudies mokyklą, kurią baigęs porą metų triūsė tėvų ūkyje. 1886 m. Klaipėdos lietuvininkų kunigas Jonas Pipiras (1833–1912) parengė jį mokslams gimnazijoje. Tais pačiais metais V. Gaigalaitis pradėjo lankyti Klaipėdos gimnaziją, o nuo 1888 m. mokslus tęsė Tilžėje. Pastarojoje subūrė slaptą švietėjišką gimnazistų organizaciją „Baltija“. 1892 m., baigęs Tilžės gimnaziją, pradėjo teologijos studijas Karaliaučiaus universitete. Papildomai studijavo

Marija ir Vilius Gaigalaičiai (1939)

lyginamąją kalbotyrą, istoriją, lankė lietuvių kalbos seminarą, dalyvavo senosios istorijos mokslinės draugijos „Prussia“ veikloje. Vėliau studijas tęsė Berlyno universitete.

Rengdamasis baigiamajam kunigystės egzaminui *pro ministerio*, 1897 m. V. Gaigalaitis tobulinosi Ragainės mokytojų seminarijoje, kurį laiką mokytojavo. Karaliaučiaus universiteto profesoriaus Adalberto Becenbergerio (1851–1922) paragintas, parengė disertaciją „Die Wolfenbütteler litauische Postillenhandschrift aus dem Jahre 1573...“ („1573 m. Volfenbiutelio postilės lietuviškas rankraštis“), už kurią 1900 m. birželio 22 d. Karaliaučiaus universiteto Filosofijos

fakulteto mokslo taryba jam suteikė filosofijos mokslų daktaro laipsnį. Disertacija tais pačiais metais buvo išspausdinta Tilžėje Lietuvių literatūros draugijos leidinyje „Mitteilungen der litauischen litterarischen Gesellschaft“.

1900 m. vasarą Karaliaučiuje ordinuotas kunigu, dr. Vilius Gaigalaitis buvo paskirtas aptarnauti nesenai įkurtą Ramučių evangelikų liuteronų parapiją. 1902–1915 m. tarnavo Priekulės evangelikų liuteronų parapijos antruoju kunigu, 1915–1919 m. kunigavo Katyčių evangelikų liuteronų parapijoje. Kunigaudamas kartu buvo ir vietos mokyklų inspektorius. Drauge su bendraminčiais įsteigė Mažosios Lietuvos evangelikų liuteronų labdaros, kultūros ir švietimo draugiją „Sandora“. Pirmieji draugijos įstatai patvirtinti susirinkime Klaipėdoje 1904 m. vasario 27 d. 1905 m. rugpjūčio 26 d. buvo išrinktas jos pirmininku ir šias pareigas ėjo iki 1940 m. Redagavo draugijos laikraštį „Pagalba“.

Dar 1903 m. kunigas dr. Vilius Gaigalaitis nuo Klaipėdos ir Šilokarčemos apskričių išrinktas į Prūsijos Landtagą. Deputatu buvo tris kadencijas – iki 1918 m. (perrinktas 1908 ir 1913 m.). Nuosekliai rūpinosi lietuvininkų reikalais, ypač mokyklose ir bažnyčiose. Nuo XX a. pradžios rūpinosi Biblijos lietuvių kalba leidimu ir platinimu Mažonoje ir Didžiojoje Lietuvoje bei išsvijioje. 1924–1937 m. buvo Britų ir užsienio Biblijos draugijos atstovas Lietuvoje.

1911 m. spalio 10 d. V. Gaigalaitis vedė Mariją Sofiją Dycę (*Marie Sophie Dietze*, 1876–1965), Chemijos pramonės asociacijos generalinio direktoriaus dukterį, studijavusią teologiją. Ji visokeriopa palaikė savo vyrą ir pati aktyviai įsitraukė į „Sandoros“ veiklą. Pramokusi lietuviškai, ji vadovavo vaikų pamaldėlėms, buvo draugijos įsteigto knygyno ir įvairių draugijų rengiamų kursų vedėja.

Dr. V. Gaigalaitis dalyvavo įvairioje mokslinėje ir visuomeninėje veikloje, priklausė Vilniuje veikusiai Lietuvos mokslo draugijai (1907–1914), buvo Spaudos draugijos Tilžėje (1914–1922), Kristijono Donelaičio paminklo statymo komiteto (1913–1914), Vokiečių-lietuvių draugijos Berlyne (1917) narys. Per Pirmąjį pasaulinį karą rinko lėšas į Rusiją išstremtiems kraštiečiams šelpti. Būdamas Prūsijos Landtago narys, karo metu stengėsi paveikti Vokietijos

valdžią, kad būtų pripažinta Lietuvos Respublikos nepriklausomybė. Rašė straipsnius į vokiškus laikraščius apie lietuvių tautą, jos padėtį.

1918 m. lapkričio 16 d. dr. V. Gaigalaitis buvo išrinktas Tilžėje įkurtos Prūsų Lietuvos tautinės tarybos pirmininku. Dėl aktyvaus lietuviybės gynimo ir skelbiamų Mažosios Lietuvos susijungimo su Didžiąja siekių 1919 m. liepą turėjo laikinai pasitraukti į Kauną, bet 1920 m. pradžioje, Klaipėdos

pasirengti mokymuisi aukštesnėse mokyklose bei universitetuose. Jo iniciatyva 1922 m. Klaipėdoje buvo įkurta pirmoji lietuviška gimnazija. Tais pačiais metais įsteigta draugija tautos kultūrai kelti „Aukuras“, 1924 m. įkurta Klaipėdos krašto ir miesto muziejaus draugija, 1926 m. suburta Klaipėdos krašto mokyklų draugija, kuri įsteigė apie 50 privačių lietuviškų mokyklų, rūpinosi lietuviškų gimnazijų steigimu Šilutėje ir Pagėgiuose.

1925 m. dr. Vilius Gaigalaitis drauge su kitais įtikino Lietuvos Respublikos Seimą Lietuvos universitete Kaune įkurti Evangelikų teologijos fakultetą. Jame dirbo nuo 1925 m. balandžio 20 d. iki 1936 m. rugsėjo 15 d. – iki fakulteto veiklos sustabdymo. Vienerius metus – nuo 1927 m. rugsėjo 1 d. iki 1928 m. rugsėjo 1 d. – ėjo fakulteto vedėjo (dekanu) pareigas. Buvo jo docentas, o 1929 m. sausio 1 d. tapo extraordinariu profesoriu. Vadovavo Naujojo Įstatymo katedrai, skaitė įvadą į Naująjį Testamentą, egzegezės, senosios graikų kalbos, liturgikos kursus, buvo fakulteto bibliotekos vedėjas. Nuo 1934 iki 1939 m. Klaipėdoje veikė dr. Viliaus Gaigalaičio įsteigti kursai pamokslininkams, diakonams ir chorų vadovams rengti.

1925 m. birželio 22–23 d. Tauragėje įvykusiame Lietuvos evangelikų liuteronų bažnyčios Lietuvių sinode dr. V. Gaigalaitis buvo išrinktas Sinodo senjoru ir LELB Konsistorijos nariu. Netrukus Lietuvos Respublikos Prezidento sprendimu jis buvo patvirtintas LELB Konsistorijos prezidentu. Šias pareigas Vilius Gaigalaitis ėjo beveik tris kadencijas (iki 1933 m.), atstovavo bažnyčiai tarptautiniuose ekumeniniuose

■ Nukelta | 11 p.

Viliaus ir Marijos Gaigalaičių antkapinis paminklas, kartu su palaikais 1994 m. iš Bretono perkeltas į Elniškes kapines

kraštą užėmus prancūzams, grįžo į Klaipėdą. 1920 m. kovo 20 d. drauge su kitais trimis Mažosios Lietuvos atstovais (Martynu Jankumi, Kristupu Lekšu ir Jurgiu Strėkiu) buvo kooptuotas į Lietuvos Valstybės Tarybą. Lietuvos Respublikos įgaliotas, 1921 m. Vilius Gaigalaitis vyko į Londoną konsultacijoms su Didžiosios Britanijos vyriausybe, 1922 m. vadovavo Klaipėdos krašto lietuvių delegacijai Ambasadorių konferencijoje Paryžiuje, sprendusioje tolesnį krašto likimą.

Klaipėdos kraštui tapus Lietuvos Respublikos dalimi, dr. V. Gaigalaitis nuo 1923 m. vasario iki gruodžio buvo krašto Direktoriaus narys, Bažnyčios ir švietimo reikalų decernentas, parengė įstatymą dėl lietuvių kalbos vartojimo mokyklose. Dar 1921 m. V. Gaigalaitis lietuvininkų šeimų vaikams Klaipėdoje organizavo „brandos kursus“, skirtus

Atminimo lenta ant Žukų mokyklos sienos

Profesorius Keistutis Šliūpas

Doc. dr. Judita Puišio

Vargu ar šiandien, parodę seną nuotrauką skubančiam praeiviui Vilniuje, Kaune, Šiauliuose ar Biržuose ir paklausę apie profesorių Keistutį Šliūpą, sulauktume teigiamo atsakymo. Studentų gatve skubantis į paskaitas studentas gal ir susimąstytų: „Tikrai mačiau šio žmogaus atvaizdą vienoje iš auditorijų. Atrodo, ten vyksta fizikos paskaitos.“

Šiandien gal tik Kauno technologijos universiteto (KTU) Matematikos ir gamtos mokslų fakulteto Fizikos katedros didžiojoje auditorijoje kabantis prof. K. Šliūpo portretas, užuominos apie Lietuvos universiteto profesorių KTU emeritų puslapyje, kelios eilutės Fizikos katedros puslapyje primena šį profesorių. Nuoširdus ir šiltas, padaršiantis žvilgsnis, žvelgiantis minėtoje fizikos auditorijoje, suteikė jėgų ir valios pasidomėti šio profesoriaus gyvenimo akimirkomis. Pradėtos paieškos tikrai nebuvo bevaisės. Pavyko atrasti ne tik istorinių dokumentų, nuotraukų, bet ir gausų kolegų ir bičiulių būrį Vilniuje, Šiauliuose, Miunchene (Vokietija) ir Viskonsine (JAV).

Keistutis Šliūpas (1888–1932) – aušrininko dr. Jono Šliūpo ir poetės Liudvikos Malinauskaitės-Šliūpienės sūnus, gimęs ir augęs Pensilvanijoje, studijavęs Vokietijoje ir JAV, dėstęs Viskonsino, Čikagos ir Kolumbijos universitetuose, aktyvus Amerikos lietuvių veikėjas, atsisakęs doktorato Jeilio universitete ir 1920 m. atvykęs dirbti Lietuvos Respublikos labui, Lietuvos universiteto (vėliau – Vytauto Didžiojo universiteto) fizikos profesorius. Jis – pirmasis lietuvis mokslininkas, 1925 m. paskelbęs mokslinį straipsnį „Spiral Springs of Quartz“ prestižiniame žurnale „Nature“. 1930 m. rugsėjo 1 d. Lietuvos Respublikos Prezidento Antano Smetonos paskirtas Vytauto Didžiojo universiteto Matematikos-gamtos fakulteto ordinariniu fizikos profesoriumi.

1930 m. lapkričio 4 d. dėl rimtos ligos (plaučių tuberkuliozės) prof. Keistutis Šliūpas paprašė jam suteikti atostogų. Vytauto Didžiojo universiteto Matematikos-gamtos fakulteto tarybos komisija, remdamasi gydytojų liudijimu, pritarė prof. K. Šliūpo prašymui ir kreipėsi į Rektorių, siūlydama suteikti jam atostogas iki semestro pabaigos. Fakulteto vadovybė ir artimiausi kolegos buvo labai susirūpinę kolegų sveikata ir bandė jį globoti, tačiau Keistutis Šliūpas nemėgo būti globojamas. Jis vis dažniau ieškojo, kaip

išvengti aplinkybių, kenkusių sveikatai.

Profesorius puikiai žinojo, ką daryti, kad pratęstų gyvenimą. Jis kreipėsi į universiteto vadovus ir, pasiprašęs būti atleidžiamas iš Fizikos katedros vedėjo pareigų, išvyko į užsienį. Tiesioginis šios kelionės tikslas buvo aplankyti Prancūzijos universitetų fizikos laboratorijas. Prancūzijoje K. Šliūpas aplankė Marselio universitetą, susipažino su prof. Bonisson fotometrijos ir atmosferos bei optikos reiškinų tyrimais, o Monpeljė universitete – su Bonisson mokinio prof. Cabannes Ramano darbais. Sciences Po universitete Dižono mieste stebėjo atmosferos radioaktyvumo tyrimus, Liono universitete – spektrometrijos ir rentgeno spindulių matavimus, Grenoblio universitete – mikrofotografijos ir fotoelektros tyrimus. Grįždamas į Lietuvą per Vokietiją, K. Šliūpas planavo užsukti į Vokietijos mokslo įstaigas. Vėliau labai apgailestavo, kad dėl per didelio nuovargio nepajėgė aplankyti Acheno politechnikumo fizikos kabineto. Viename iš laiškų kolegoms 1930 m. gruodžio 20 d. jis rašė: „Iš to, ką mačiau, mes galėsime prancūzų universitetus pralenkti. Mūsų antrasis kursas už jų – daug geresnis. Amerikoje daug geriau, bet per daug pinigų praleidžiama menkniekiams. Būkime kuklūs ir taupūs ir pasieksime daug gero Lietuvos mokslui.“

Nors prof. Keistučio Šliūpo sveikata nepagerėjo, tačiau iš kelionių jis grįžo geresnės nuotaikos ir dar kurį laiką dėstė universitete. 1931 m. vasarą aplankė Rygą, Tartu ir Helsinkį. Kaip prisimena fizikas Antanas Žvironas, dirbęs kartu su prof. Keistučiu Šliūpu, atrodo, 1931 m. vasarą, jis, jau labai išsekęs, išsėjosi Yčams priklausiusiame Garliavos valsčiaus Tirkeliškių dvare. Apie šį dvarą yra pasakojęs Lietuvos Respublikos Prezidento Antano Smetonos asmeninis vairuotojas Vaclovas Šliogeris: „Yčų ūkis, anksčiau buvęs dvaro centras, buvo labai gražiai tvarkomas ir turėjo gerus trobesius. Didžiulis vištynas (apie 5000 suaugusių vištų) sudarė vieną iš šio ūkio šakų. Tai buvo bene didžiausias vištynas ano meto Lietuvoje. <...> M. Yčas laikė didelę pieningų karvių bandą.“

Prof. Keistutis Šliūpas, stebėdamas, kaip pora arklų, net apsiputojusių, traukia kertamąją mašiną, prisiminė Kauno kirpyklose matytą vaizdą: kirpėjas rankos pirštais ne tik judina mašinėlės žirkles, bet ir stumia mašinėlę pirmyn. Panaudojus elektros variklį, žirkles kerpa, veikiama variklio, o kirpėjo ranka tik stumia mašinėlę pirmyn. Profeso-

Keistutis Šliūpas

Šiaulių universiteto dr. Jono Šliūpo archyvo nuotr.

rius pabandė tai pritaikyti ir kertamajai mašinai. Jis ant čia pat rasto laikraščio nubrėžė naujosios kertamosios konstrukciją. Pagal K. Šliūpo sumanymą, arklų darbas turėjo būti nepalyginamai lengvesnis, jų nereikėtų taip dažnai keisti ir stabdyti darbą. Būtinai paprastesnė judančių dalių sistema, kai pora arklų lengvu žingsniu traukia elektros variklį, kuris, įtaisytas ant ratų, suka javų kirtimo mechanizmą. Šiai schemai išbandyti profesorius pasiūlė paprašyti Žemės ūkio ministerijos atiduoti nebenaudojamą kertamąją. Deja, jo brėžiniuose išdėstytos idėjos nebespėta įgyvendinti.

1931 m. liepos 9 d. „dėl per daug pailgėjęs besitaikantis sveikatos“ K. Šliūpas atsisakė Fizikos katedros vedėjo pareigų, nes tuo pat metu dėstyti ir administruoti jam buvo jau per sunku. Jo padėtį apsunkino tai, kad, be tuberkuliozės, kurios nepavyko lokalizuoti, jis sulaužė koją. Dėl ligos išėjęs atostogų iki 1932 m. rugsėjo 1 d., į universitetą K. Šliūpas jau nebegrįžo.

Atsisakydamas Fizikos katedros vedėjo pareigų, K. Šliūpas paliko 223 knygų biblioteką, spaudai parengtą platų ir atnaujintą termodinamikos kursą ir „Spinduliavimo“ rankraštį, skirtą pirmųjų semestrų studentams, kuris apėmė fizikos reiškinius, susijusius su dalelių virpėjimu, taip pat sudarytą anglų ir lietuvių kalbų žodynėlį, kuriame buvo 330 dažniausiai vartojamų fizikos terminų.

Kaip prisimena Varėnos džiovos sanatorijos kūrėjas gydytojas Albinas Grigaitis, prof. Keistutis Šliūpas atvyko į Varėnos sanatoriją 1932 m. spalio 5 d. Jau tada buvo galima numatyti, kad gyventi jam liko nebeilgai. Vis tik

sausas Varėnos miškų oras gydė profesorių. Jis jau nebekalbėdavo apie mirtį ir vis dažniau pasvajodavo apie tolimesnį darbą universitete. Kai nebūdavo jam nepalankių oro permainų, prof. K. Šliūpas beveik visada būdavo geros nuotaikos, daug kalbėdavo, o temų netrūkdavo. Jam rūpėjo ne tik mokslas, bet ir kasdieniniai gyvenimo įvykiai. Jis ypač domėjosi JAV prezidento rinkimais, skaitė anglų kalba leidžiamus laikraščius. Buvo patenkintas, kad JAV prezidentu išrinktas F. D. Ruzveltas.

Prof. K. Šliūpas buvo draugiškas ne tik su gydytoju A. Grigaičiu, bet ir su visu žemesniuoju Varėnos sanatorijos personalu, ypač su gailėstingomis seserimis. Šalia savęs pasisodinęs sanitarą, jis pasakodavo apie gyvenimą Amerikoje ir kitus svetimus kraštus. Profesorių pamilo visi pažinuosieji jį sanatorijoje. Lapkričio pradžioje K. Šliūpas pradėjo vaikščioti po kambarį, ilgiau pasėdėdavo sudedamoje kėdėje. Atrodė, kad sveikata eina geryn. Tačiau 1932 m. lapkričio 13 d. pavakare pasiskundė, kad jam suspaudė krūtinę, o 1932 m. lapkričio 15 d. užgeso.

K. Šliūpas buvo pašarvotas evangelikų kapinių koplytėlėje Kaune. Išskilmingos laidotuvės įvyko trečią valandą po pietų evangelikų liuteronų kapinėse (dabar – Ramybės parke). Velionį į kapus lydėjo didelis būrys žmonių, tarp kurių buvo švietimo ministras inž. Konstantinas Šakenis, Vytauto Didžiojo universiteto rektorius prof. Vincas Čepinskis, prof. P. Jodelė, prof. R. Šalčius ir kiti universiteto profesoriai. Prie kapo kalbėjo Gamtos-matematikos fakulteto dekanas prof. Zigmas Žemaitis, rektorius prof. V. Čepinskis ir keli studentai, prisimindami savo profesorių. Fakulteto personalas vietoj vainiko paaukojo 400 litų studentų premijoms už fizikos srities mokslo darbus. Profesorius palaidotas evangelikų liuteronų kapinėse, šalia motinos ir netoli Yčų kapo.

Minint pirmąsias K. Šliūpo mirties metines, 1933 m. lapkričio 15 d. buvo surengtas minėjimas, į kurį susirinko Vytauto Didžiojo universiteto profesūra, Šliūpų ir Yčų šeimos. Minėjimo dalyviai aplankė K. Šliūpo kapą. Kalbėjo prof. P. Jakubėnas, prof. Z. Žemaitis ir doc. P. Brazdžiūnas. Prisiminimai apie K. Šliūpo gyvenimą, pedagoginę ir mokslinę veiklą, jo parengtus konspektus pasidalijo Fizikos katedros darbuotojai. Apie paskutines K. Šliūpo dienas Varėnos sanatorijoje papasakojo gydytojas dr. A. Grigaitis. *Autorė yra KTU Matematikos ir gamtos fakulteto Fizikos katedros docentė*

Kunigas dr. Vilius Gaigalaitis

■ Atkelta iš 10 p.

suvažiavimuose Kembridže, Oksforde, Helsinkyje, Stokholme, Osle, Prahoje, tarptautinėse mokslinėse konferencijose Vitenberge ir Rygoje. 1933 m. lapkričio 4 d. Latvijos universitetas jam suteikė teologijos Garbės daktaro vardą. Už savo įvairiapusę veiklą dr. Vilius Gaigalaitis apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino III (1928) ir II (1930 m.) laipsnių ordiniais bei Lietuvos Nepriklausomybės 10 metų jubiliejiniu medaliu (1928), Latvijos Trijų žvaigždžių IV laipsnio ordinu (1935).

Kai Klaipėdos kraštą nuo Lietuvos atplėšė hitlerinė Vokietija, dr. Vilius Gaigalaitis 1940 m. sausį persikraustė į Kretingą ir kurį laiką aptarnavo Gargždų evangelikų liuteronų parapiją. 1940 m. gegužės 26–29

d. dalyvavo Lietuvos evangelikų liuteronų bažnyčios kunigų konferencijoje Vilniuje. 1941 m. vasario mėnesį iš sovietų okupuotos Lietuvos pasitraukė į Vokietiją ir abu su žmona įsikūrė Bretene, dabartinėje Badeno-Viurtembergo žemėje. Patekęs į valdžios nemalonę, gyveno beveik namų arešto sąlygomis („po saugia valstybinės policijos priežiūra“). Netrukus po Antrojo pasaulio karo, sulaukęs septyniadešimt penkerių, Vilius Gaigalaitis mirė 1945 m. lapkričio 30 d. Bretene, pietvakarių Vokietijoje.

Kūrybinis kunigo dr. Viliaus Gaigalaičio palikimas – 25 įvairios apimties skirtingų temų knygos, iš jų 19 – lietuvių, 5 – vokiečių ir 1 – prancūzų kalbomis. Tarp jų „Evangeliški surinkimai Prūsų Lietuvoje“ (1905), „Lietuvos nusidavimai ir mūsų rašliava“

(1912 m.; pirmoji istoriografinė Mažosios Lietuvos spaudos apžvalga), „Kristijonas Duonelaitis, jo gyvastis ir darbai“ (1913 m.; pirmasis donelaitikos veikalas lietuvių kalba) ir kt. Paliko gausų publicistikos kūrinių rinkinį, daug rankraščių. Sulaupė turtingą asmeninę biblioteką.

Našlės rūpesčiu kunigo dr. Viliaus Gaigalaičio archyvas 1956 m. buvo deponuotas valstybinėje Prūsijos kultūros paveldo bibliotekoje Berlyne. Čia jis buvo sukataloguotas, o 1997 m., vykdant velionio testamentą, perduotas Lietuvos nacionalinei Martyno Mažvydo bibliotekai. 1997 m. spalio 14 d. čia buvo iškilmingai atidaryta paroda „Iš Mažosios Lietuvos politikos ir kultūros veikėjo, evangelikų liuteronų kunigo, profesoriaus, daktaro Viliaus Gaigalaičio spaudos rinki-

nio“. Dabar bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyriuje laikomame V. Gaigalaičio fonde – 187 saugojimo vienetai, apimantys 1888–1940 m. laikotarpį.

Vykdamas velionio valią būti palaidotam gimtinėje, kunigo dr. Viliaus ir Marijos Gaigalaičių palaikai 1994 m. kovo 26 d. buvo iškilmingai perlaidoti Priekulės evangelikų liuteronų parapijos Elnišės kapinėse. Pagerbiant Viliaus Gaigalaičio atminimą, 2005 m. ant istorinės Žukų mokyklos, įsteigtos 1833 m., pastato sienos buvo atidengta atminimo lenta. Viliaus Gaigalaičio vardu pavadintas Klaipėdos rajone veikiantis pensionas, 1934 m. įsteigtas paties kunigo dr. Viliaus Gaigalaičio ir „Sandoros“ rūpesčiu, šiandien priklausantis Klaipėdos rajono savivaldybei, 2005 m. iš Laugalių perkeltas į Gargždus. ■

IN MEMORIAM

Prof. habil. dr. Algirdas Kazimieras Jackevičius 1926–2020

Atsisveikinome su Veiklios ilgaamžystės nariu, chirurgu onkologu, profesoriumi Algirdu Kazimieru Jackevičiumi.

A. K. Jackevičius gimė 1926 m. rugpjūčio 3 d. Dembavoje (Panevėžio r.). Baigė Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnaziją. Studijuodamas mediciną Vilniaus universitete, 1945–1948 m. šoko dainų ir šokių ansamblyje „Lietuva“. 1948 m., baigęs universitetą, buvo pakviestas studijuoti aspirantūroje prie Eksperimentinės medicinos ir onkologijos instituto ir tuo pačiu metu dirbo chirurgu Šv. Jokūbo ligoninėje. 1953 m. apgynė medicinos mokslų daktaro disertaciją, 1969 m. – habilituoto medicinos daktaro disertaciją. Nuo 1957 m. buvo Onkologijos instituto bendradarbis, 1992–1995 m. – Chirurgijos klinikos vadovas. 1990 m. A. K. Jackevičiui suteiktas profesoriaus vardas.

Svarbiausia A. K. Jackevičiaus mokslinių tyrimų sritis – plaučių vėžio ir kitų pikty-

binių navikų diagnostika ir gydymas. 1956 m. jis išleido pirmąją monografiją „Hematogeninis osteomielitas ir jo gydymas“, o 1975 m. – monografiją „Plaučių vėžys“. Buvo knygos „Piktybinių navikų gydymas“ bendraautoris (1985). 1992 m. su autorių kolektyvu parengė ir išleido onkologijos vadovėlį. Buvo mokomosios monografijos „Krūties vėžys: moksliniai ir klinikiniai aspektai“ (2017) iniciatorius ir vienas iš sudarytojų. Daug metų dėstė onkologijos discipliną Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto studentams. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, prof. A. K. Jackevičius bendradarbiavo su Europos vėžio tyrimo organizacijomis, dalyvavo plaučių vėžio programose kartu su Austrijos, Olandijos, Prancūzijos mokslininkais.

Baigęs akademinę ir praktinę veiklą Nacionaliniame vėžio institute, profesorius galėjo daugiau laiko skirti savo pomėgiams. Jis buvo aistringas keliautojas, kalnų slidi-

ninkas, visuomeninės organizacijos „Lietuvos veikli ilgaamžystė“ vienas iš iniciatorių ir steigėjų, aktyvus narys, kurį laiką – jos prezidentas. Išleido tris prisiminimų knygas. Pirmoji knyga „Gyvenimo vingiais“ – apie tėvą ir jo giminės gyvenimą. Knygą galima rasti Lietuvos medicinos bibliotekos fonduose (<http://libis.lmb.lt/showRecordDetails.do?recordNum=2&biId=210647&catalog=false&resId=&previewUrl=undefined&epaveldas=f>). Antrąji autobiografinė knyga – „Mintys apie gyvenimą“. (https://issuu.com/lmbtau/docs/algirdas_jackevicius_mintys_apie_gyvenima). Trečioji prisiminimų knyga „Gineičių giminės keliai“ skirta profesoriaus mamos giminei.

Prof. A. K. Jackevičius mirė šių metų spalio 22 d. Palaidotas Naujosiose Rasų kapinėse. *Parengė Janina Valančiūtė, Lietuvos medicinos bibliotekos darbuotoja*

NETEKTIS

Bernardas Aleknavičius
1930–2020

2020 m. lapkričio 29 d. Klaipėdoje mirė žinomas fotografas, fotožurnalistas Bernardas Aleknavičius.

B. Aleknavičius gimė 1930 m. rugpjūčio 21 d. Lekėčiuose, Šakių apskrityje. 1956 m. baigė Kauno pedagoginę mokyklą. 1960–1962 m. dirbo korespondentu Kauno rajono laikraštyje „Tėviškės žinios“. Beveik trisdešimt metų (1963–1992) dirbo „Eltoje“, buvo fotoreporteris Klaipėdai ir Žemaitijai.

Nuo 1961 m. dalyvavo parodose Lietuvoje ir užsienyje. Išleido fotoalbumus „Tėviškė“ (1966), „Klaipėdos diena“ (su S. Krivicku, 1969), „Donelaitis ir mes“ (1989), „Žemaičių žemės Rūpintojėliai“ (2008), „Kelionė. Einu per Lietuvą“ (2009). Taip pat knygas „Vakarė žvaigždė“ (1998), „Vydūnas“ (1999), „Kai laisvės rytas aušo“ (2002), „Lekėčių sakmės“ (2006), „Adomas Brokas – Vydūno dvasios pakylėtasis“ (2007), „Lietuvninkai mes esame gimę, Mažosios Lietuvos poringės“ (abi 2008).

Nuo 1999 m. leido iliustruotą Šakių krašto šviesuolių enciklopediją „Novužės krašto vaikai“. Lietuvininkų bendrijos „Mažoji Lietuva“ steigimo iniciatorius (1989), Tautodailininkų ir Vydūno draugijų garbės narys. 1992 m. buvo apdovanotas Vinco Kudirkos

premią, 1997 m. – Ievos Simonaitytės premija, 2020 m. – Ferdinando Kelkio medaliu.

Lietuvos žurnalistų šeima neteko talentingo fotografo ir žurnalisto, gero bičiulio. Reiškiamė nuoširdžią užuojautą velionio šeimai ir artimiesiems. *Parengė Vytautas Žeimantas*

Lietuvos vėliava Raudondvario pilies bokšte – 1988-aisiais

Dr. Raimundas Kaminskas

Prieš 32 metus, 1988 m. lapkričio 13 d., Raudondvario pilies bokšte buvo iškelta vėliava. Tai buvo pirmoji Lietuvos trispalvė vėliava Kauno rajone. Tą dieną Vilniuje vyko ir Pirmasis Lietuvos (Persitvarkymo) Sąjūdžio suvažiavimas. Džiaugiantis didžiuliam būriui raudondvariečių, vėliavą iškėlė Sąjūdžio Raudondvario grupės narys Sigitas Abramavičius.

Siemet, 2020 m. lapkričio 13 d., net ir siaučiant COVID-19, mes paminėjome šį įvykį, tačiau negalėjome pakviesti daug žmonių. Ačiū Lietuvos Nepriklausomybės (Kovo 11-osios) Akto signatarui dr. Leonui Milčiui ir sąjūdiečiui Sigitui Abramavičiui, kurie mums liudijo apie šį įvykį ir palinkėjo priminti apie likiminius Lietuvos istorijos įvykius bei jų kainą ateities kartoms... Linkėčiau, kad ir ateityje raudondvariečiai nepamirštų lapkričio 13-osios, kad prie pi-

Prie Raudondvario pilies 2020-aisiais.
Autoriaus archyvo nuotr.

lies bokšto su Lietuvos trispalvėmis ateitų ir mūsų Nepriklausomybės, Sąjūdžio kelią prisimintų Raudondvario ir jo apylinkių mokiniai, jaunimas bei kiti Lietuvos patriotai. ■

UŽUOJAUTOS

Šių metų gruodžio 6 d. mirus Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatui, visuomenininkui, pedagogui, Kauno garbės piliečiui, Kauno m. savivaldybės tarybos nariui, Kauno valstybinio choro meno vadovui ir vyriausiajam dirigentui **prof. Petru BINGELIUI** (1943–2020), nuoširdžiai užjaučiame velionio šeimą, artimuosius, kolegas ir visą Lietuvos kultūros ir meno bendruomenę. Tegul Petro kultūros, meno, patriotiškumo idėjos ir darbai Tėvynei visada išlieka mūsų atmintyje. ■

Mirus tremtiniui, šauliui, Nepriklausomybės gynėjui, kariui-savonoriui, dimisijos majorui **Algirdui GENIUI** (1959–2020), sunkią netekties valandą reiškiamė nuoširdžią užuojautą šeimos nariams, artimiesiems ir bendražygiams. Tegul Algirdo pilietiškumo, patriotiškumo, tautiškumo idėjos ir darbai visada išlieka mūsų atmintyje. *Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga, Lietuvos Sąjūdžio Kauno taryba ir Kovo 11-osios gatvės bendrija* ■

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Akademinės bendruomenės indėlis į mokslinės informacijos sklaidos ir populiarinimo sistemą“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2020 m. skyrė 8 tūkst. eurų. „Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizaineris Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Raimundas Dužinskas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vygintas Gontis, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Milena Medineckienė, Andrius Pukas, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Dalia Urbanavičienė, Janina Valančiūtė, Raimundas Kaminskas
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com
Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt
Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 500 egz.